

Vybrané právní otázky etnologického výzkumu

Radim Polčák
Jaromír Šavelka
Michal Koščík
Matěj Myška

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav evropské etnologie

Vybrané právní otázky etnologického výzkumu

Radim Polčák
Jaromír Šavelka
Michal Koščík
Matěj Myška

ETNOLOGICKÉ PŘÍRUČKY 3
Brno 2013

© 2013 Radim Polčák, Jaromír Šavelka, Michal Koščík, Matěj Myška
© 2013 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-6380-8

Předmluva

S ideou pokusu o intenzivnější vypořádání se s právními aspekty etnologického výzkumu přišla během našeho debatování při plánování jedné z klíčových aktivit rodičího se projektu Rozvoj spolupráce a zvyšování výzkumných kompetencí v síti etnologických institucí PhDr. Marta Toncrová. Myšlenky jsem se ujal a její realizaci rozplánoval do tří denního workshopu za spolupráce širších týmů etnologů a právních expertů. Zcela logicky jsem se v této záležitosti obrátil na doc. JUDr. Radima Polčáka, Ph.D., z Právnické fakulty MU, který se mj. zabývá právní problematikou vědeckého výzkumu a který v této době dokončoval se svými kolegy etický kodex výzkumu na Masarykově univerzitě.

Během první části workshopu byly na základě zkušeností účastníků se etnologů identifikovány situace, při nichž realizace etnografického výzkumu může narážet na limity vyplývající z legislativy ČR, stejně jako jiné právní problémy spojené s dokumentací a prezentací výsledků etnografického výzkumu. Tyto situace i jejich okolnosti byly formulovány do nekomplikovaných dotazů, které se jeví jako nejpřístupnější forma uchopení problematiky, neboť umožňovaly její rozčlenění na dílčí části tak, abychom se vyhnuli tvorbě dlouhých a nepřehledných textů, s vědomím, že některé otázky se napříč těmito oblastmi překrývají. Naším cílem totiž nebylo vytvořit dokonalý systém na sebe navazujících dotazů, ale praktickou pomůcku pro etnologické výzkumníky.

Soubor takto formulovaných dotazů jsme tlumočili právnímu týmu doc. Polčáka a nad jejich odpověďmi jsme se sešli během poslední části workshopu. Výsledek naší práce se nachází níže. Skutečností bohužel zůstává, že odpovědi na naše otázky vyplývají z platného občanského zákoníku, který bude od 1. ledna 2014 nahrazen novým. Přesto tento text podle mého přesvědčení zůstane v jistém smyslu aktuálním i po případných změnách zmiňovaného zákoníku. Jeho čtení totiž odhaluje základní právní principy, s nimiž se během výzkumu, archivace i publikování potýkáme a budeme potýkat. Nuance – nelze od nového občanského zákoníku očekávat radikální změny – nemohou nic změnit na uvědomění si základních právních aspektů „dělání etnologie“. Ze stejného důvodu doporučuji čtení celého textu, namísto vyhledávání konkrétních otázek a odpovědí na ně. Teprve kompaktní četba totiž odhalí právní logiku, která by etnology při jejich práci neměla zůstat nepovšimnuta.

Na závěr bych rád poděkoval všem, kteří na workshopu spolupracovali, a to nejenom jmenovaným autorům, ale všem účastníkům z řad etnologů, doktorandům Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty MU a pracovníkům brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR, v.v.i., kteří se kriticky podíleli na formulaci prezentovaných dotazů.

Roman Doušek

Obsah

1 Sběr dat v terénu	5
1.1 Sběr dat skrze informanta	5
1.2 Sběr dat o informantovi.....	8
1.3 Sběr dat o osobě jiné než informant.....	9
1.4 Sběr dat o osobě bez jejího vědomí	9
1.5 Fotografování	10
1.6 Pořizování záznamu informanta (audio, video).....	12
1.7 Sběr dat o majetku.....	13
1.7 Vstup na cizí pozemek.....	16
2 Právní režim dat získaných v rámci výzkumu	18
3 Publikace výsledků výzkumu	25
4 Varia	30
5 Vybraná ustanovení – občanský zákoník.....	35
6 Vybraná ustanovení – zákon o ochraně osobních údajů.....	37
7 Vybraná ustanovení – autorský zákon.....	45

1 Sběr dat v terénu

garant: Michal Koščík

1.1 Sběr dat skrze informanta

Mohu realizovat výzkum a dotazovat se informanta např. na historii obce, realizaci hodů, na pověsti vážící se k místu, aniž bych ho informoval o realizaci svého výzkumu a zároveň budou tímto způsobem získaná data v budoucnu použitelná k publikování?

Ano, můžete. Tento typ informací se neváže ke konkrétní osobě ani není chráněn žádným speciálním zákonem.

Existuje druh informací, které tímto způsobem lze získávat a následně publikovat bez vědomí a souhlasu informantů?

Podle zásady co není zakázáno, je povoleno, je lépe se ptát, co publikovat nelze. Jistá omezení by mohla vyplývat z práva na ochranu soukromí nebo občanské cti informanta či třetích osob. U informací o „historii obce, realizaci hodů, pověstech vážících se k místu“ je porušení těchto práv velmi nepravděpodobné. Toto platí bez ohledu na to, zda informace byly získány s vědomím nebo bez vědomí informantů.

Kdo má autorské právo k výpovědi takto získané? Realizátor výzkumu (tazatel), informant (ten, kdo odpovídá), případný autor výpovědi (písně), nebo ten, kdo přepisuje takový rozhovor z audiozáznamu (původce notového záznamu)?

Na výpověď se autorské právo nevztahuje, protože nesplňuje znaky autorského díla.¹ Výpověď je tzv. „projevem osobní povahy“ a jejich zvukový/obrazový záznam může být za normálních okolností pořízen pouze se svolením.² U vědeckého výzkumu je možné pořídit záznam i bez svolení osoby (informanta), pokud je to pro dosažení vědeckého účelu nezbytné.³ Použití tohoto záznamu však nesmí směřovat proti oprávněným zájmům této osoby (tj. nesmí jí způsobit majetkovou či nemajetkovou újmu).

Mechanickým přepisem nikomu autorské právo nevzniká, protože této aktivitě chybí jakákoliv tvůrčí přidaná hodnota. Autorským právem je ale chráněn například text, který vznikne analytickým zpracováním přepisu.

¹ K tomu viz § 2 odst. 1 autorského zákona – „Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.“

² K tomu viz § 12 odst. 1 občanského zákoníku.

³ K tomu viz § 12 odst. 2 občanského zákoníku.

Může výzkumník nahrávat rozhovor s informantem bez jeho vědomí?

Viz předchozí odpověď. Zákon poskytuje vědcům výjimku (vědecká licence), která jim umožňuje projev osobní povahy nahrávat i bez vědomí nahrávané osoby a tento záznam následně použít. Zájem na tajném pořízení nahrávky však musí být vědecky odůvodnitelný (například, že by osoba odpovídala jinak, nebo nepravdivě). Nestačí argument, že je pro výzkumníka jednodušší tuto otázku s informantem neřešit.

Mění forma informování o realizaci a následný souhlas s realizací výzkumu něco na autorství získaných dat a možnosti jejich budoucího publikování (dostačuje ústní informace a souhlas – bez svědků/se svědky, nebo je nezbytná písemná forma? audionahrávka? audiovizuální nahrávka?)?

Informování nebo neinformování o výzkumu nemá na autorskoprávní problematiku žádný vliv. Zde je potřeba spíše řešit osobnostní práva a ochranu osobních údajů.

Co všechno má písemný souhlas (jeho jiné formy) obsahovat?

Souhlas je především jasným projevem vůle, v tomto případě vůle něco strpět. U písemné formy je třeba vyjít z obecné úpravy právních úkonů v občanském zákoníku. Musí (1) z něj být zřejmé, kdo jej činí, (2) vůči komu je souhlas směřován (např. výzkumník, výzkumná instituce), (3) určitě a srozumitelně vyjádřen s čím souhlasí, (4) vlastnoruční podpis. Obvyklými náležitostmi jsou také: datum, kdy byl souhlas udělen, a bližší určení osoby (např. adresa, datum narození), případně poučení o účelu za kterým se data sbírají – absence těchto náležitostí nezpůsobí neplatnost souhlasu.

U formy, která není písemná, stačí jakýkoliv nepochybný projev vůle, který dokonce nemusí být učiněn slovy.

Pokud je součástí souhlasu souhlas se zpracováním citlivých údajů, je potřeba připojit další náležitosti, které budou popsány níže.

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru informanta?

U osobnostních práv ne. Souhlas může informant vzít zpět. U výkonného umělce s nahráním jeho výkonu ano. Tento souhlas nelze vzít zpět.

Ochrání mne souhlas od informanta, pokud po jeho smrti pozůstalí budou odlišného názoru?

Ochrání. Pozůstalí mohou pouze požadovat odškodnění při neoprávněných zásahů do osobnostních práv, zde by se o neoprávněný zásah nejednalo.

Mění jednotlivé formy souhlasu s realizací výzkumu a použitím získaných dat pro publikování autorské právo k takovým datům (výzkumník – informant: např. zpěvák písně – přepisovatel audiozáznamu), tedy v případě, že nejsou tyto vztahy ošetřeny v písemné smlouvě?

Souhlas s užitím dat nemá až na nepodstatné výjimky (např. souhlas k publikaci doposud nepublikovaného textu tvořícího součást dat apod.) vliv na autorská práva k výsledkům výzkumu. Souhlasem lze ošetřit otázky ochrany soukromí, ochrany osobních údajů apod. Má-li být ale předmětem souhlasu autorské právo (tj. např. má-li být součástí souhlasu i poskytnutí licence ke zveřejnění nějakého autorského díla), je třeba, aby mělo takové ujednání formu dvoustranné licenční smlouvy (ta nemusí být nutně písemná, ale je třeba mít ji ve formě, kterou lze později v případě problémů prokázat).

Pokud bude výzkum realizován s dětmi (např. výzkum dětských her), dostává se do jiného režimu? Existují zvláštní požadavky kladené na výzkum dětí? Existují nějaké věkové hranice definující děti, resp. dětství? (Existuje nějaká možnost provádět výzkum např. klapotářů ve skupině cca 10 chlapců ve věku 7–12 let, když získat povolení rodičů je technicky nemožné?)

Věková hranice dětství je 18 let. Žádná jiná věková pásma zákon nerozlišuje. Pro výzkum na dětských subjektech existuje řada legislativních omezení a profesních norem. Většina těchto norem se však vztahuje ke zdravotnickému výzkumu a nepředpokládám, že u etnologického výzkumu přijdete s těmito předpisy do kolize.

Výzkum dětských her určitě zakázaný není. Pro děti platí vše, co bylo napsáno k jiným subjektům, problematická je ale otázka souhlasu. Dítě může dát platný souhlas s tím, aby bylo zahrnuto do výzkumu, ale pouze za předpokladu, že je schopno pochopit význam a důsledky svého souhlasu. Například devítiletý kluk ví, co je to fotoaparát, (například proto, že ho má od svých šesti let v mobilu). Pokud se devítiletého kluka v kroji zeptáme: „Můžu si tě vyfotit?“ a on kývne hlavou, souhlas je pravděpodobně platný. Pokud po něm chceme souhlas se zpracováním citlivých údajů o postupování osobních údajů třetím osobám ve smyslu zákona 101/2000 Sb. nebude vědět o čem je řeč a souhlas je neplatný i kdyby jej dal v písemné formě. Tam, kde nelze předpokládat, že dítě rozumí, k čemu dává souhlas, je potřeba souhlas zákonného zástupce.

Pokud je k tomu dítě dostatečně vyspělé, neexistuje žádná překážka, aby bylo respondentem, vyplňovalo dotazník, nebo dalo souhlas s nahráváním. Pozor, souhlas s nahráváním a užitím nahrávky jsou dvě odlišné věci, u každé je potřeba zkoumat rozumovou vyspělost dítěte zvlášť.

Záleží na tom, zda informace o realizování výzkumu a požadavku publikování se informant dozví (poskytne souhlas) před výzkumem, nebo po výzkumu?

V zásadě není. Roli tato skutečnost hraje, jenom pokud při výzkumu tajně pořizujete záznam projevu osobní povahy (viz výklad k předchozím bodům).

Mění se možnosti výzkumu a využívání získaných dat k publikování při výzkumu na internetu či při výzkumu anonymních informantů (anonymní dotazník)?

Ano, u anonymních dotazníků nemusíte řešit ochranu osobních údajů. Vyplněním anonymního dotazníku zároveň respondent dal nevýslovný (přesto platný) souhlas s užitím informací tam zveřejněných.

1.2 Sběr dat o informantovi

Změní se (a jakým způsobem) odpovědi na výše uvedené otázky, pokud se výzkum bude týkat osoby informanta?

Nezmění. Jen se rozšíří o jeden rozměr – ochranu osobních údajů, která doplňuje osobnostní práva. Zde je nepochybné, že dochází ke sběru osobních údajů, ke kterému Vám informant dává souhlas už tím, že na otázky odpovídá. To však za předpokladu, že ví, jak s údaji zamýšlíte dále nakládat. Můžete mu klást otázky a souhlas se zpracováním osobních údajů získat až následně.

Pozor na případné „citlivé údaje“, kterými jsou údaje „o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuální životě“. V těchto případech musí dát subjekt údajů výslovný souhlas (nestačí souhlas mlčky). Subjekt údajů musí být při udělení souhlasu dále informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Existenci souhlasu subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musíte umět prokázat po celou dobu zpracování. Ideální je písemný souhlas, při jeho absenci musíte uchovat aspoň nahrávku, kde subjekt s nahráváním výslovně souhlasí. U těchto údajů máte navíc povinnost subjekt údajů poučit o jeho právech podle § 12⁴ a § 21⁵ zákona o ochraně osobních údajů.

Změní se některé právní okolnosti za předpokladu, že informant zemře? (1. Autorské právo informanta na svoje výpovědi. 2. Některé informace o informantovi přestanou být „citlivé“.)

Autorské právo smrtí nezaniká, ale většina výpovědí podle mého názoru autorským dílem chráněna nebude.

⁴ „Požádá-li subjekt údajů o informaci o zpracování svých osobních údajů, je mu správce povinen tuto informaci bez zbytečného odkladu předat.“

⁵ „(1) Každý subjekt údajů, který zjistí nebo se domnívá, že správce nebo zpracovatel provádí zpracování jeho osobních údajů, které je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života subjektu údajů nebo v rozporu se zákonem, zejména jsou-li osobní údaje nepřesné s ohledem na účel jejich zpracování, může a) požádat správce nebo zpracovatele o vysvětlení, b) požadovat, aby správce nebo zpracovatel odstranil takto vzniklý stav. Zejména se může jednat o blokování, provedení opravy, doplnění nebo likvidaci osobních údajů.“

Na ochranu osobních údajů po smrti existuje několik názorů. Některé vychází z toho, že smrtí zaniká právní subjektivita osoby a tvrdí, že s tím zaniká i její právo na ochranu osobních údajů. Jiné, že povaha zákona o ochraně osobních údajů je veřejnoprávní a povinnost zacházet s údaji v režimu zákona trvá i po smrti subjektu údajů. Přikláním se ke druhé variantě, i s údaji zemřelé osoby je potřeba zacházet v režimu zákona o osobních údajích.

1.3 Sběr dat o osobě jiné než informant

Změní se (a jakým způsobem) odpovědi na výše uvedené otázky, pokud se výzkum bude týkat třetí osoby?

Opět je zde potřeba dbát na ochranu osobních údajů. Pokud je to sběr údajů systematický (tedy ne nahodilá zmínka o třetí osobě v nějakém kontextu), je potřeba získat souhlas této osoby.

Změní se některé právní okolnosti za předpokladu, že třetí osoba zemře?

Viz předchozí výklad k bodu 1.2.

1.4 Sběr dat o osobě bez jejího vědomí

Základní výzkumnou metodu etnologie k získávání dat představuje tzv. zúčastněné pozorování, kdy výzkumník zaznamenává obvyklý způsob jednání osob v sociální interakci. Jsou takto získaná, archivovaná a posléze publikovaná data napadnutelná? Lze zajistit (čeho se vyvarovat), aby takto získávaná data byla použitelná?

Závisí, jestli je to zvukový/obrazový záznam, který je považován za zásah do osobnostních práv. Pokud se jedná o poznámky výzkumníka, tak s nimi může výzkumník volně nakládat, pokud tím nezasáhne do práv těchto osob. Zasahováním do práv se v tomto kontextu myslí například způsobení majetkové újmy (nepravděpodobné) nebo výrazná újma nemajetková (např. ztráta společenské prestiže).

Jak je to s autorským právem při takto získaných datech (výzkumník, tvůrce notového zápisu, interpret, autor)? (Např. píseň spontánně přednesená a posléze zaznamenaná výzkumníkem bez vědomí interpreta.)

Autorské právo k písni má ten, kdo píseň vytvořil (nemusí být vždy ta osoba, která ji zpívá). Autorské právo k textu a k melodii mohou mít dvě různé osoby. Na lidové písni s autorem neznámým se autorské právo nevztahuje vůbec.⁶

U záznamu písně existuje tenká a nejasná hranice mezi „záznamem projevu osobní povahy“ a „záznamem výkonu“. S trochou nadsázky lze říct, že záleží od toho, jak dobře interpret umí zpívat. Autorský zákon definuje umělecký výkon jako „výkon herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra, režiséra nebo jiné osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvoř tradiční lidové kultury. Za umělecký výkon se považuje též výkon artisty, aniž jím provádí umělecké dílo“. V případě, že se jedná o umělecký výkon, tak je záznam možný pouze se souhlasem výkonného umělce a dále jej lze užít také pouze se souhlasem umělce. U projevu osobní povahy platí výklad výše (např. bod. 1.1, třetí otázka)

1.5 Fotografování

Mohu fotografovat informanta za předpokladu, že o fotografování ví, aniž bych měl jeho souhlas?

Pokud o fotografování ví a neprotestuje, lze mít za to, že udělal konkludentní (nevýslovný) souhlas.

Mohu takové fotografie archivovat a publikovat?

Lze předpokládat, že subjekt udělal konkludentní souhlas k archivaci, tím že se nechal vyfotit (nepředpokládá, že fotografii ihned smažete). Archivovat fotografii k vědeckým účelům můžete po neomezeně dlouhou dobu. K publikaci se rovněž vztahuje vědecká licence na zásah do osobnostních práv dle § 12 Občanského zákoníku.⁷ To znamená, že pokud nemáte souhlas k publikaci, tak můžete publikovat, jen pokud je to doopravdy nezbytné k dosažení sledovaného vědeckého účelu a pokud to nepřiměřeně nezasáhne do práv informanta.

Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat?

Souhlas může být i konkludentní, samozřejmě písemný souhlas lze z hlediska právní jistoty jen doporučit. K náležitostem písemného souhlasu viz předchozí výklad.

⁶ K tomu §3 Autorského zákona – „Ochrana podle práva autorského se nevztahuje na [...] b) výtvoř tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní (§ 7); užít takové dílo lze jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu.“

⁷ „Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby pořídít nebo použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.“

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru fotografovaného?

Neochrání, souhlas lze vzít zpět. Ve výjimečných případech může nad nesouhlasem fotografovaného převážit veřejný zájem v podobě vědecké licence. V těchto výjimečných situacích ale doporučuji konzultovat právníka.

Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí po zemřelém informantovi budou odlišného názoru?

Ano. Toto je jeden z důvodů, proč se doporučuje písemná forma souhlasu.

Mohu fotografovat objekt za předpokladu, že o fotografování neví, aniž bych měl jeho souhlas?

Není předně úplně ideální v tomto případě hovořit o „objektu“ – je-li fotografován člověk, jde vždy o subjekt práv. Bez souhlasu lze člověka fotografovat pouze v režimu vědecké licence podle § 12 občanského zákoníku, tj. když je to opravdu nezbytné pro vědecký výzkum a nebudou tím nepřiměřeně dotčeny zájmy objektu.

Mohu takové fotografie archivovat a publikovat?

Ano, opět pouze pokud splníte podmínky vědecké licence.

Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat?

Náležitosti souhlasu získaného ex post (následně po pořízení fotografie), se ničím neliší od obecných náležitostí (viz. výklad k bodu 1.1).

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru fotografovaného?

Ne. Souhlas lze vzít zpět.

Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí po zemřelém informantovi budou odlišného názoru?

Ano.

1.6 Pořizování záznamu informanta (audio, video)

Mohu audiovizuálně zaznamenávat informanta za předpokladu, že o tom ví, aniž bych měl jeho souhlas?

Ano. Jednalo by se o konkludentní souhlas.

Mohu takový záznam archivovat a publikovat?

Stejně jako u fotografií. Archivovat můžete, publikovat jedině, že by byl váš úmysl publikovat znám už v okamžiku nahrávání. Bez souhlasu subjektu lze publikovat pouze v režimu vědecké licence, kde vždy existuje riziko sporu.

Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat?

Souhlas může být i konkludentní, samozřejmě písemný souhlas lze z hlediska právní jistoty jen doporučit. K náležitostem písemného souhlasu viz. předchozí výklad.

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru zaznamenávaného?

Ne. Souhlas lze vzít zpět.

Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí po zemřelém informantovi budou odlišného názoru?

Ano.

Mohu audiovizuálně zaznamenávat osobu či osoby za předpokladu, že o tom neví, aniž bych měl jeho či jejich souhlas? (Např. hody, ples, volební schůze.)

Tajné nahrávání konkrétní osoby je velmi intenzivní zásah do soukromí jednotlivce. I takto intenzivní zásah lze v některých extrémních případech vyvážit zákonnou licencí (vědecká, zpravodajská), případný experiment tohoto typu doporučujeme vždy předem konzultovat s odborníkem.

Nahrávání veřejného prostoru, kde se osoby vyskytují v podstatě nahodile, není natolik intenzivní zásah do práv jednotlivce, rovněž je ale potřeba předem konzultovat odborníka. Je pravděpodobné, že Váš záměr bude potřeba předem oznámit úřadu pro ochranu osobních údajů, je pravděpodobné, že prostor budete muset označit.

Mohu takový záznam archivovat a publikovat?

Za jistých okolností ano, pokud vědecký význam materiálu jednoznačně převáží zájem subjektů na ochraně jejich práv.

Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat?

Viz výklad k bodu 1.1 (náležitosti souhlasu) a k bodu 1.2 pro případné citlivé údaje.

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru zaznamenávaných?

Ne.

Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí po zemřelých zaznamenávaných budou odlišného názoru?

Ano.

Mohou být k výzkumným, dokumentačním, archivačním a publikačním účelům využity záznamy z veřejných kamer, tj. záznamy, které vznikly v prostoru, který byl označen jako snímání?

Ano. Problematický může být případ, kdy data získáváte od třetích osob. Proces získávání záznamů z externích zdrojů je nezbytné konzultovat s odborníkem.

1.7 Sběr dat o majetku

Pokud se výzkum zabývá majetkem informanta (např. sběr informací o počtu a značkách aut, značkovém oblečení apod.), dostává se do jiného režimu? Existují zvláštní požadavky kladené na výzkum majetku?

Informace o majetku konkrétní fyzické osoby jsou rovněž osobními údaji a je potřeba s nimi zacházet, jako by se jednalo o údaje o fyzické osobě samotné. Standard ochrany soukromí je snížen na minimum u majetku zapsaného ve veřejných evidencích (pozemky v katastru, podíly v obchodních společnostech). Informace o věcech, které nevypovídají o jejich spojení s konkrétním majitelem (například dům má tři pokoje a byl postaven v roce 1970), nejsou nijak právně chráněna.

Jak se tento režim výzkumu změní, pokud je informant spolumajitel, nebo existuje jiný podílník?

Tato skutečnost nemá na právní kvalifikaci žádný vliv.

Pokud se výzkum zabývá majetkem někoho jiného než informanta – jiné osoby, cizího subjektu – (např. sběr informací o počtu a značkách aut, značkovém oblečení apod.), dostává se do jiného režimu? Existují zvláštní požadavky kladené na výzkum majetku někoho jiného než informant?

Zvláštní požadavky na sběr údajů o majetku neexistují. Pozor, vždy se jedná o osobní údaje. Pokud se informanta chcete ptát na majetek třetích osob, sbíráte o nich osobní údaje. I otázka se ale dá formulovat anonymně. Například: „Kolik tvých spolužáků má chytrý mobil?“ „Máte ve svém okolí někoho, kdo ...“. Anonymní otázka ale není – „Koupili si tví rodiče za poslední dva roky ...?“

Jak ovlivní takto koncipovaný výzkum skutečnost, kdo (co) je vlastníkem majetku (např. církevní, státní, obecní)?

Pokud je vlastníkem majetku právnická osoba (obec, církev, společnost, stát), tak se na ni nevztahuje zákon o ochraně osobních údajů ani osobnostní práva. Údaje lze shromažďovat.

Základní výzkumnou metodu etnologie k získávání dat představuje tzv. zúčastněné pozorování, kdy výzkumník zaznamenává pozorovanou realitu. Jsou takto získaná, archivovaná a posléze publikovaná data o majetku osob a subjektů napadnutelná? Lze zajistit (čeho se vyvarovat), aby takto získávaná data byla použitelná?

Na tuto otázku je velmi těžké dát obecnou odpověď. Data o majetkových poměrech konkrétní fyzické osoby jsou chráněna ustanoveními o ochraně osobnosti (právo na ochranu soukromí) a zároveň osobní údaje. Podle toho je s daty potřeba nakládat, získávat je a zveřejňovat jakoby se jednalo o údaje o osobách samotných.

Pokud majetek není přiřazen ke konkrétní osobě (např. ve městě X bydlí polovina lidí v bytovkách a druhá polovina má dvoupodlažní domky s garáží, nebo čtyřčlenná rodina vystoupila z Octavie Combi), lze tyto záznamy bez jakýchkoliv překážek archivovat a zveřejňovat.

Mohu fotografovat majetek informanta za předpokladu, že o fotografování ví, aniž bych měl jeho souhlas?

Platí stejná pravidla, jako byste fotografovali informanta samotného, pokud chcete s danou fotografií dále zacházet ve spojitosti s údaji o informantovi. Zákon jinak fotografování věcí běžné potřeby nijak nezakazuje.

Mohu takové fotografie archivovat a publikovat?

Platí stejná pravidla, jako byste fotografovali informanta samotného, pokud chcete s danou fotografií dále zacházet ve spojitosti s informantem. Zákon jinak fotografování věcí běžné potřeby nijak nezakazuje.

Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat?

Obecné náležitosti dle přechozího výkladu.

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru majitele fotografované movitosti/nemovitosti?

Ne.

Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí po zemřelém informantovi budou odlišného názoru?

Ano.

Mohu fotografovat movitosti/nemovitosti za předpokladu, že jeho majitel o tom neví?

Zákon obecně fotografování věcí běžné potřeby nechrání (pozor na focení záběrů z interiéru bytu, domu). Pokud byste chtěli s fotografií dále nakládat ve spojení s konkrétním majitelem, platí v zásadě stejná pravidla, jako byste fotografovali informanta samotného.

Mohu takové fotografie archivovat a publikovat?

Stejná pravidla jako v přechozím výkladu. Musíte buď získat následný souhlas, nebo musí převážít vědecký účel.

Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat?

Obecné náležitosti – pozor na fotografie předmětů, které vypovídají o náboženství, zdravotním stavu, sexuálním životě apod. Ty samy o sobě mohou být považovány za citlivý údaj.

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru majitele movitosti/nemovitosti?

Nikdo vám nemůže zakázat archivovat například fotografii jízdního kola. Může vám zakázat archivovat informaci, že je to jízdní kolo Františka Upovídaného. Souhlas se zpracováním tohoto údaje pan Upovídaný může vzít zpět.

Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí (noví majitelé) po zemřelém majiteli budou odlišného názoru?

Ano.

Mohu pořizovat (audio, video) záznam majetku informanta za předpokladu, že o pořizování záznamu ví, aniž bych měl jeho souhlas? Mohu takové záznamy archivovat a publikovat? Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat? Ochrání mne takový souhlas při změně názoru majitele zaznamenávané movitosti/nemovitosti? Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí po zemřelém informantovi budou odlišného názoru?

Na výše uvedené dotazy se vztahují stejná pravidla, jako na fotografování.

Mohu pořizovat záznam movitosti/nemovitosti za předpokladu, že majitel o tom neví? Mohu takové záznamy archivovat a publikovat? Pokud je souhlas nutný, co musí obsahovat? Ochrání mne takový souhlas při změně názoru majitele movitosti/nemovitosti? Ochrání mne souhlas, pokud pozůstalí (noví majitelé) po zemřelém majiteli budou odlišného názoru?

Na výše uvedené dotazy se vztahují stejná pravidla, jako na fotografování.

1.7 Vstup na cizí pozemek

Mohu vstoupit za účelem výzkumu/oslovení potencionálního informanta na cizí pozemek? Mění se nějakým způsobem tato skutečnost v závislosti na majiteli (soukromý, církevní, obecní, státní majetek)?

Na výše uvedené otázky je vhodnější odpovědět současně:

Výzkum nemá zvláštní právní režim pro vstupování na cizí pozemek. Uplatní se proto obecná úprava, která je upravena v zákoně o Ochráně krajiny a v zákoně o obcích.

Zákon o obcích⁸ definuje veřejné prostranství: Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to

⁸ § 34 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení).

bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru. Z definice vyplývá, že pokud je prostor v obci přístupný každému bez omezení, můžete do něj vstoupit.

Na pohyb mimo obec se vztahuje zákon o ochraně přírody a krajiny,⁹ který v § 63 stanoví, že *„Každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnost či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy. Toto se nevztahuje na zastavěné či stavební pozemky, dvory, zahrady, sady, vinice, chmelnice a pozemky určené k faremním chovům zvířat. Orná půda, louky a pastviny jsou z oprávnění vyloučeny v době, kdy může dojít k poškození porostů či půdy nebo při pastvě dobytka.“*

V definici dle předchozího odstavce nejsou uvedeny pozemky ve vlastnictví fyzických osob. U pozemku ve vlastnictví fyzické osoby hrozí při vstupu kolize s právem na ochranu soukromí (žaloba je velmi nepravděpodobná, ale vlastník se může obrátit na policii, která Vás vyvede). Neoprávněný vstup na pozemek může být dokonce posuzován jako trestní čin porušování domovní svobody, pokud je pozemek příslušenstvím rodinného či bytového domu.

⁹ Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

2 Právní režim dat získaných v rámci výzkumu

garant: Jaromír Šavelka

Mohu archivovat data získaná na základě výzkumu bez výslovného souhlasu informanta k archivaci (data o jeho osobě a majetku)?

V tomto případě je rozhodující, o jaký typ dat se jedná. Jde-li o běžné informace, pak souhlasu nepotřebuji. Existují ovšem specifické okruhy dat, pro jejichž archivaci je zapotřebí souhlasu získat. Příkladem lze uvést písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy dle § 12 odst. 1 občanského zákoníku (dále jen „projevy osobní povahy“), i když odst. 3 téhož ustanovení zakotvuje výjimku v případě přiměřeného užití pro vědecké účely. Dalším příkladem jsou osobní údaje, tedy informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Zvláštní režim pro tzv. zpracování osobních údajů je upraven zákonem o ochraně osobních údajů. K tomu, aby osoba mohla zpracovávat osobní údaje (tím se má na mysli například shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace osobních údajů) potřebuje souhlas subjektu údajů (fyzická osoba, k níž se údaje vztahují). Bez zmíněného souhlasu lze osobní údaje zpracovávat jen za zákonem stanovených okolností. Ustanovení § 5 odst. 2 písm. g) sice hovoří v tomto kontextu o zpracování pro účely archivnictví, avšak tím se má na mysli archivace dle zákona o archivnictví a spisové službě. Z toho důvodu lze uzavřít, že pokud se mezi daty vyskytují též osobní údaje, je třeba souhlas informanta získat. Pokud by se navíc jednalo o citlivé osobní údaje (například osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů), musel by takový souhlas být výslovný.

Musím pro data sesbíraná např. v 80. letech 20. století získat dodatečný souhlas k archivaci?

V tomto případě je rozhodující, o jaký typ dat se jedná. Jde-li o běžné informace, pak dodatečný souhlas získat nepotřebuji. Pokud by se ovšem jednalo o specifické případy zmíněné v předchozí odpovědi (projevy osobní povahy, osobní údaje, citlivé osobní údaje), pak by dodatečného souhlasu nejspíše zapotřebí bylo. V žádném z uvedených případů totiž není rozhodné, kdy byla data pořízena. Namísto toho je podstatné, kdy jsou užita, resp. zpracována (tedy dnes). Z tohoto důvodu je třeba se řídit současnou právní úpravou a dodatečný souhlas opatřit. K tomu je však ještě třeba dodat, že co se zpracování osobních údajů týče, stanovil zákon o ochraně osobních údajů, že zpracování osobních údajů prováděné před účinností zákona bylo nutno uvést do souladu s tímto zákonem do 31. prosince 2001.

Pokud ano, jak dlouho?

K délce archivace obecně platí, že neexistují žádná omezení, pokud jde o data nezatížená zvláštním právním režimem. Pokud jde o projevy osobní povahy, pak tyto lze se souhlasem dotčené osoby archivovat po neomezeně dlouhou dobu. V případě přiměřeného užití pro vědecké účely lze data archivovat po dobu nezbytnou k tomuto užití. Pokud jde o osobní údaje, pak tyto lze zpracovávat po dobu, po kterou je zpracovatel schopen prokázat souhlas subjektu údajů se zpracováním.

Pokud ne, jaký druh souhlasu k archivaci dat (co musí obsahovat tento souhlas) potřebuji?

Typ souhlasu a jeho konkrétní obsah je závislý na zvláštním právním režimu, do kterého data spadají. Například v případě, kdy jde o souhlas týkající se užití projevů osobní povahy, nejsou na tento souhlas či jeho obsah kladeny žádné formální nároky. To v praxi znamená, že souhlas může být udělen i konkludentně (z jednání osoby je zřejmé, že s použitím souhlasí). Musí být ale prokazatelné, kterých projevů osobní povahy se souhlas týká, a k jakému typu a rozsahu použití byl udělen. Pokud jde o zpracování osobních údajů, pak na formu udělení souhlasu zákon neklade žádné zvláštní požadavky. Souhlas tedy opět může být udělen i konkludentně. Ohledem obsahu souhlasu pak zákon o ochraně osobních údajů určí, že subjekt údajů musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Souhlas subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správce schopen prokázat po celou dobu zpracování. Pokud jde o citlivé osobní údaje, souhlas musí být navíc udělen výslovně (dovození souhlasu z pouhého jednání subjektu v takovém případě již není možné).

Dostačuje dodatečný souhlas (po realizaci výzkumu)?

Pokud jde o data, k jejichž užití/zpracování je zapotřebí souhlasu dotčené osoby, pak v žádném případě nelze údaje používat s tím, že souhlas bude opatřen dodatečně. Dodatečné opatření souhlasu lze doporučit pouze jako nápravu situace, kdy v důsledku pochybení nebyl souhlas získán včas.

Dostačuje jeden souhlas za předpokladu návratného výzkumu (několik rozhovorů s informantem)?

Informant může udělit jediný souhlas, který se bude vztahovat k celému návratnému výzkumu. Je ale nutné, aby bylo ze souhlasu možno dovodit, že se týká celého výzkumu, nikoli jeho pouhé části.

Jak je to s archivací dat, které se dotýkají osoby či majetku osoby (subjektu) A, které poskytl informant B? Čí souhlas (pokud vůbec) potřebuji k archivaci?

Pokud jde o údaje, které nepodléhají žádnému zvláštnímu režimu, pak není zapotřebí souhlasu/svolení žádné z dotčených osob. Jde-li o projevy osobní povahy či osobní údaje, pak je vždy zapotřebí získat souhlas osoby, které se údaje týkají.

Jak je to s archivací dat, která se dotýkají osoby či majetku osoby, a která vznikla na základě zúčastněného pozorování (pozorování sociální interakce, reality)?

Pokud jde o údaje, které nepodléhají žádnému zvláštnímu režimu, pak není zapotřebí souhlasu/svolení žádné z dotčených osob. Jde-li o projevy osobní povahy či osobní údaje, pak je vždy zapotřebí získat souhlas osoby, které se údaje týkají.

Mohu archivovat data získaná na základě výzkumu, u nichž je nerealné získat souhlas všech dotčených osob (události vesnice, města)? Pokud ano, jak dlouho?

V odpovědi na položenou otázku je zapotřebí rozlišovat mezi dvěma situacemi. Pokud nemožnost získat souhlas všech dotčených osob spočívá v tom, že tyto osoby nelze identifikovat, pak je zcela zřejmé, že získaná data nemají povahu osobních údajů. Jedná-li se o projevy osobní povahy, pak lze využít výjimky dle § 12 odst. 3 občanského zákoníku. Ta připouští použití bez souhlasu dotčené osoby, pokud je toto přiměřené a pro vědecké účely. Pokud ale nemožnost získat souhlas všech dotčených osob spočívá v tom, že jejich okruh je příliš široký a výzkumník nedisponuje prostředky k tomu, aby náležitý souhlas opatřil, pak je možné, že data nebude možno použít. Mají-li taková data povahu osobních údajů, mohou být archivována jen se svolením dotčených osob. Výjimku by představovala situace, kdy by se jednalo o archivaci dle zákona o archivnictví a spisové službě.

Mohu archivovat data o osobách, subjektech a jejich majetku získaná na internetu?

Pokud jde o data, která nepodléhají zvláštnímu ochrannému režimu, pak bezpochyby ano. Pokud by se jednalo o projevy osobní povahy, nemá skutečnost, že byly získány na internetu z pohledu práva žádný význam. K jejich užití je zapotřebí svolení dotčené osoby. Bez tohoto svolení mohou být použity přiměřeným způsobem pro vědecké účely. V případě, že mají data povahu osobních údajů, pak je k jejich zpracování třeba získat souhlasu dotčených subjektů. Výjimkou by byla situace, pokud by data byla získána ze služby, z jejíž podstaty by bylo možno dovodit, že se jedná o tzv. oprávněně zveřejněné údaje (údaj zpřístupněný zejména hromadnými sdělovacími prostředky, jiným veřejným sdělením nebo jako součást veřejného seznamu).

Mohu archivovat data o osobách, subjektech a jejich majetku získaná ve volně přístupných médiích (rozhlas, noviny aj.)?

Pokud jde o data, která nepodléhají zvláštnímu ochrannému režimu, pak bezpochyby ano. Pokud by se jednalo o projevy osobní povahy, nemá skutečnost, že byly získány ve volně přístupných médiích z pohledu práva žádný význam. K jejich užití je zapotřebí svolení dotčené osoby. Bez tohoto svolení mohou být použity přiměřeným způsobem pro vědecké účely. V případě, že mají data povahu osobních údajů, není v tomto případě nutné získat souhlas dotčené osoby. V tomto případě totiž jde o tzv. oprávněně zveřejněné osobní údaje, které lze zpracovávat i bez souhlasu subjektu údajů.

Pokud by se archivovaná data dotýkala dětí, existuje zvláštní režim?

V případě údajů, k jejichž archivaci není zapotřebí souhlasu dotčené osoby, žádné odlišnosti neexistují. Pokud však jde o údaje, k jejichž archivaci je zapotřebí souhlasu získat, je zapotřebí postupovat mimořádně obezřetně. Ustanovení § 9 občanského zákoníku určuje, že nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. V návaznosti na to § 26 občanského zákoníku stanoví, že pokud nejsou fyzické osoby k právním úkonům způsobilé, jednají za ně jejich zákonní zástupci. Konečně § 36 zákona o rodině stanoví, že rodiče zastupují dítě při právních úkonech, ke kterým není plně způsobilé. Vzhledem k tomu, že po výzkumníkovi můžeme jen obtížně požadovat, aby v konkrétní situaci vyhodnocoval, zda je udělení souhlasu svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilé osoby, lze doporučit, aby byl navíc vždy opatřen souhlas rodičů.

Ochrání mne souhlas s archivací při změně názoru informanta?

V tomto případě je relevantní zabývat se pouze těmi daty, pro která bylo nutné opatřit souhlas informanta. Obecně platí, že pokud informant svůj souhlas následně odvolá, nadále nebude možno data použít/zpracovávat. Je tomu tak v případě, kdy se jedná o projevy osobní povahy, i v případě, kdy jde o osobní údaje. Použití/zpracování, ke kterému došlo před odvoláním souhlasu je právně bezvadné. Ještě je zapotřebí dodat, že souhlas nelze udělit neodvolatelně.

Ochrání mne souhlas s archivací, pokud po smrti informanta budou pozůstalí odlišného názoru?

V tomto případě je relevantní zabývat se pouze těmi daty, pro která bylo nutné opatřit souhlas informanta. Pokud jde o osobní údaje, tyto po smrti dotčené osoby přestávají podléhat ochrannému režimu. Názor pozůstalých tak nemůže zpracování těchto údajů překážet. To ovšem neplatí ve vztahu k projevům osobní povahy. Po smrti osoby totiž přísluší uplatňovat právo na ochranu její osobnosti manželu nebo partnerovi a dětem, případně rodičům.

Jakým způsobem nejlépe ošetřit dary od informantů (dokumenty, projevy, fotografie), aby je bylo možné archivovat, pramenně vytěžit a publikovat, i když dárce změnil názor ohledně daru, resp. možnosti jeho publikování?

Poskytnutí daru je darovací smlouvou dle § 628 a násl. občanského zákoníku. Darovací smlouva může být uzavřena i ústně nebo konkludentně (uzavření lze dovodit z jednání stran smlouvy). V případě, že má k předání daru dojít jindy než při samotném darování, musí být smlouva uzavřena písemně. Příkladem lze uvést situaci, kdy osoba slíbí darovat svůj fotografický archiv s tím, že ho předá na příští schůzce. V takovém případě k uzavření darovací smlouvy nedošlo a dojde k němu, až v okamžiku, kdy bude archiv skutečně předán. Obecně platí, že dárce nemůže požadovat vrácení daru. Výjimkou je situace, kdy se obdarovaný k dárci nebo členům jeho rodiny chová tak, že tím hrubě porušuje dobré mravy. Případné užití daru pro účely archivace, pramenného vytěžení a publikace je odvislé od typu údajů, které jsou v předmětu daru zachyceny. Jde-li o běžné údaje nepodléhající zvláštnímu ochrannému režimu, pak dárce nemůže jejich použití pro libovolné účely zapovědět. Pokud by se však jednalo například o projevy osobní povahy, osobní údaje anebo autorské dílo dle autorského zákona, pak následný zákaz užití může skutečně přivodit situaci, kdy výzkumník nebude moci dar zamýšleným způsobem použít.

Pokud je nezbytná darovací smlouva, co musí obsahovat?

Písemná darovací smlouva musí obsahovat identifikaci stran smlouvy (optimálně jméno, bydliště a datum narození), vymezení předmětu daru (tzn. darované věci), informaci o tom, že dárce předává předmět do vlastnictví obdarovaného, a podpisy stran smlouvy. Samozřejmě je žádoucí smlouvu opatřit rovněž datem uzavření.

Jak je to s autorským právem, pokud je dar autorským dílem a dárce není jeho autorem?

Ustanovení § 9 odst. 3 autorského zákona určí, že nabytím vlastnického práva nebo jiného věcného práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nenabývá se oprávnění k výkonu práva dílo užit, není-li dohodnuto či nevyplývá-li z tohoto zákona jinak. Poskytnutím oprávnění k výkonu práva dílo užit jiné osobě zůstává nedotčeno vlastnické právo nebo jiná věcná práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno. Pokud je tedy předmět daru věcí, jejímž prostřednictvím je vyjádřeno autorské dílo, a vlastník věci a autor díla nejsou jedna a táž osoba, platí, že vlastník věci je oprávněn k výkonu vlastnického práva, zatímco autor k výkonu práva autorského. To v praxi znamená, že vlastník věci je oprávněn věc darovat třetí osobě a nepotřebuje k tomu získat svolení autora. Pokud však obdarovaný zamýšlí zachycené autorské dílo například publikovat, nejspíše k tomu bude muset získat svolení autora.

Je nutné zajistit vztah k takovému daru smluvně i s autorem daru?

Odpověď závisí na tom, jakým způsobem má být dar využit. Pokud má být například pouze archivován, pak většinou nebude třeba svolení autora opatřovat. Pokud však má dojít kužití daru ve smyslu autorského zákona (rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování, vystavování, sdělování veřejnosti), je k takovému užití třeba získat též svolení autora.

Jak je to v případě, když dar je kopií majetku třetí osoby – např. datový nosič se skeny fotografií z majetku třetí osoby? Mohu takové fotografie pramenně využít, archivovat a publikovat?

V tomto případě je třeba ověřit, zda takto získané informace nepodléhají zvláštnímu ochrannému režimu. V případě, že se na nosiči nachází též autorská díla, osobní údaje či projevy osobní povahy, bude zapotřebí získat k použití souhlas dotčených osob.

Mohu data získaná na základě výzkumu bez vědomí informanta poskytnout třetí osobě?

V tomto případě je rozhodující, o jaký typ dat se jedná. Jde-li o běžné informace, pak je samozřejmě možné tyto data bez vědomí informanta poskytnout třetí osobě. Existují ovšem specifické okruhy dat, pro jejichž předání je zapotřebí získat souhlas dotčených osob. Příkladem lze uvést projevy osobní povahy, i když odst. 3 téhož ustanovení zakotvuje výjimku v případě přiměřeného užití pro vědecké účely. Dalším příkladem jsou osobní údaje, tedy informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Pokud má dojít k předání údajů dalším osobám, musí o tom být dotčená osoba informována při udělování souhlasu.

Mohu data získaná na základě výzkumu poskytnout třetí osobě, když informant souhlasil s výzkumem, archivací dat i jejich publikováním, ale možnost využití těchto dat ze strany třetí osoby nebyla v souhlasu zmíněna?

V tomto případě je rozhodující, o jaký typ dat se jedná. Jde-li o běžné informace, pak je samozřejmě možné tyto bez vědomí informanta poskytnout třetí osobě. Existují ovšem specifické okruhy dat, pro jejichž předání je zapotřebí získat souhlas dotčených osob. Příkladem lze uvést projevy osobní povahy, i když odst. 3 téhož ustanovení zakotvuje výjimku v případě přiměřeného užití pro vědecké účely. Dalším příkladem jsou osobní údaje, tedy informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Pokud má dojít k předání údajů dalším osobám, musí o tom být dotčená osoba informována při udělování souhlasu. Pokud ovšem již došlo k publikaci dat v médiích, je vysoce pravděpodobné, že se stanou tzv. oprávněně zveřejněnými osobními údaji. Třetí osoba pak může takové osobní údaje zpracovávat i bez souhlasu informanta.

Jak ošetřit souhlas s výzkumem, aby mohl výzkumník data poskytovat třetí osobě k výzkumu, archivaci a publikování?

Jde-li o běžné informace, pak je samozřejmě možné tyto bez vědomí informanta poskytnout třetí osobě a není tedy zapotřebí situaci jakkoli ošetřovat. Existují ovšem specifické okruhy dat, pro jejichž předání je zapotřebí získat souhlas dotčených osob. Příkladem lze uvést projevy osobní povahy, i když odst. 3 téhož ustanovení zakotvuje výjimku v případě přiměřeného užití pro vědecké účely. Souhlas může být poskytnut i konkludentně (z jednání dotčené osoby je zřejmé, že s poskytováním souhlasí). Dalším příkladem jsou osobní údaje, tedy informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Pokud má dojít k předání údajů dalším osobám, musí o tom být dotčená osoba informována při udělování souhlasu. Souhlas může být i v tomto případě udělen konkludentně. Výjimkou je situace, kdy se jedná o tzv. citlivé údaje. V takovém případě musí být souhlas udělen výslovně.

Mění se v této otázce právní výklad, pokud se data týkají osob, či majetku někoho jiného než byl informant?

Jde-li o projevy osobní povahy, autorská díla či osobní údaje, je zapotřebí získat souhlas dotčené osoby. Informant totiž není oprávněn svolení k použití/zpracování takových dat udělit.

Jakým způsobem ošetřit výzkum, který realizuje výzkumník pro archivaci jeho výsledků v instituci (aby data mohla být využívána nejen institucí, ale také badateli mimo instituci)?

V tomto případě je rozhodující, o jaký typ dat se jedná. Jde-li o běžné informace, pak je samozřejmě možné tyto bez vědomí informanta poskytnout instituci a následně též badatelům mimo instituci. Pokud však jde například o projevy osobní povahy, osobní údaje nebo autorská díla je zapotřebí dotčenou osobu informovat o zamýšleném zpracování, užití a v souvislosti s tím k němu získat souhlas/svolení.

3 Publikace výsledků výzkumu

garant: Matěj Myška

Poznámky úvodem: Zveřejňování (publikace) osobních údajů je považováno za zpracování osobních údajů ve smyslu § 4 písm. e). Dle § 5 odst. 4 ZOOÚ správce musí být po celou dobu zpracování schopen prokázat, že mu subjekt údajů ke zpracování poskytl svůj souhlas.

Zpracování cizích fotografií do audiovizuálních prezentací, jakož i její užití v publikacích, je užitím díla v autorskoprávním slova smyslu, k němuž je potřeba souhlasu autora. Bez jeho souhlasu lze takto dílo (fotografii) užit pouze v rámci citační licence dle § 31 AutZ odst. 1 písm. a) či b). Takováto citace musí být v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem (k demonstraci způsobu života nějaké etnické skupiny stačí pouze jeden snímek, zařazení celého pásma uměleckých fotografií by bylo nad rámec citační licence). Obecně je ale být při užívání cizích fotografií obezřetný protože AutZ výslovně nezná „vizuální“ citaci.

Mohu publikovat data, fotografie a záznamy z výzkumu, pokud výzkum proběhl bez vědomí informanta?

Dle § 12 odst. 1 OZ mohou být „*písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejich projevy osobní povahy... pořízeny nebo použity jen s jejím svolením.*“ Tyto však lze (s výjimkou písemností osobní povahy) pořídit či použít pro vědecké účely na základě zákonné licence v § 12 odst. 3 OZ a to pouze přiměřeným způsobem. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými (osobnostními a majetkovými) zájmy takové fyzické osoby – vždy tak musí být šetřena důstojnost osoby.

V případě výzkumu ale lze důvodně očekávat jistou systematičnost zpracování údajů, pomocí kterých lze informanta určit. Pak se jedná o zpracování osobních údajů, které ovšem nelze realizovat bez souhlasu subjektu údajů (informanta), pokud se nejedná o níže uvedenou výjimku. ZOOÚ dále výslovně přikazuje v § 5 odst. 1 písm. g) shromažďovat osobní údaje pouze otevřeně a zároveň zakazuje shromažďovat údaje pod záminkou jiného účelu nebo jiné činnosti. Nelze tedy realizovat pokoutný výzkum. Bez vědomí informanta lze ovšem zpracovávat (tedy i zveřejňovat) osobní údaje, které byly oprávněně zveřejněny (např. v obchodním rejstříku, registru kandidátních listin pro volby v periodickém tisku (zákon č. 46/2000 Sb.) I přes tuto zákonnou výjimku je opět nutno při takovém zpracování šetřit práva dotčených subjektů údajů a dbát na jejich práva na ochranu soukromého a osobního života.

Jak musí být případný souhlas s publikováním takových dat formulován?

Následný souhlas se zpracováním osobních údajů (a tedy jejich publikací) možný není – zpracovatel porušil své povinnosti již samotným započítáním zpracování osobních údajů, k němuž nebyl oprávněn (pro odvrácení právních následků by

takový souhlas bylo nutno antidatovat – taková praxe je ale mimo platná právní pravidla)

Souhlas se zpracováním osobních údajů (publikováním) ex ante je obecně vhodné formulovat dostatečně široce, ale zároveň konkrétně, tedy že informant souhlasí s užitím údajů pro určitý (vědecký/výzkumný) účel a s jejich zveřejněním v adekvátních publikacích/periodicích.

Ochrání mne takový souhlas při změně názoru informanta?

Změnu názoru budeme logicky chápat jako odvolání souhlasu se zpracováním osobních údajů (nejedná se o nesouhlas se zpracováním osobních údajů – to je specifický institut vztahující se jen ke zpracování osobních údajů za účelem nabízení obchodu nebo služeb subjektu údajů).

Ač není tato otázka explicitně českým právem řešena, lze z obecných občanskoprávních předpisů dovodit, že odvolání souhlasu možné je, neboť není zakázáno. Rozhodující je, na jakou dobu byl souhlas udělen. Pokud byl udělen na specificky určenou dobu (např. do doby publikace), lze považovat předčasné odvolání souhlasu za rozporné s dobrými mravy (zpracovatel důvodně očekává možnost dosažení zamýšleného účelu, za kterým údaje zpracovával). Je-li souhlas udělen na dobu neurčitou, lze očekávat změnu přesvědčení subjektu údajů.

Účinky takového odvolání by ale nastaly až od jeho učinění – již publikované výsledky před odvoláním by byly ošetřeny účinným souhlasem k době publikace. Po odvolání by ale již nešly tyto údaje dále zpracovávat, tedy ani dále publikovat.

Ochrání mne souhlas od informanta, pokud po jeho smrti pozůstalí budou odlišného názoru?

Nakládání s osobními údaji zemřelých osob se nepovažuje za jejich zpracování dle ZOOÚ (viz Stanovisko ÚOOÚ č. 4/2012). Pozůstalí tedy nemají na takové operace s osobními údaji žádný přímý vliv a osobní údaje získané za života informanta s jeho souhlasem lze nadále zpracovávat.

V obecné občanskoprávní rovině (§ 15 OZ) přísluší uplatňovat právo na ochranu osobnosti manželům nebo partnerovi a dětem zemřelého, a není-li jich, jeho rodičům. Je nerozhodné, zda k zásahu do osobnostních práv došlo ještě za života nebo až po smrti informanta. V souvislosti s touto problematikou je nutno upozornit i na „druhou stranu mince“. Pokud zemřelá osoba v závěti nesouhlasila s nakládáním se svými projevy osobní povahy (deníky, poznámky, zápisky), nelze tento nesouhlas nahradit po její smrti souhlasem pozůstalých.

Je přenositelný? Mohu takový souhlas postoupit třetí osobě, pokud tato možnost není součástí souhlasu informanta? Mohu takový souhlas postoupit instituci, pokud tato možnost není součástí souhlasu informanta?

Souhlas je převoditelný, pouze pokud byl subjekt údajů o tomto dopředu informován a s příslušnou další institucí (zpracovatelem) uzavřena smlouva o zpracování osobních údajů. Tato musí být písemná a dle § 6 ZOOÚ v ní musí být zejména výslovně uvedeno, v jakém rozsahu, za jakým účelem a na jakou dobu se uzavírá a musí obsahovat záruky zpracovatele o technickém a organizačním zabezpečení ochrany osobních údajů.

Mění se něco s možností publikovat data v případě jejich odlišnosti podle toho, zda se jedná o data o informantovi a jeho majetku, zda se jedná o data o třetí osobě a jejím majetku, zda se jedná o data o právnickém subjektu a jeho majetku?

Veškeré publikování získaných údajů je třeba mít pokryto adekvátním souhlasem, případné osobní údaje dalších osob nelze proto dále zpracovávat a tedy ani publikovat.

Informace o právnických osobách nejsou osobními údaji, mohou ale být chráněny dle příslušných ustanovení obchodního zákoníku (obchodní tajemství, obchodní firma) nebo obecně dle § 19b OZ – ochrana proti neoprávněnému užívání názvu právnické osob, případně před neoprávněnými zásahy do dobrého jména právnické osoby).

Mohu publikovat data, fotografie, záznamy, které vznikly na základě výzkumu, o jehož realizaci nikdo nevěděl? (Např. pozorování, fotografování a natáčení veřejných událostí).

Zpracovávat a tedy ani shromažďovat a publikovat nelze osobní údaje osob, které s tím nesouhlasily, nota bene o jejich shromažďování nevěděly. ZOOÚ výslovně přikazuje v § 5 odst. 1 písm. g) shromažďovat osobní údaje pouze otevřeně a zároveň zakazuje shromažďovat údaje pod záminkou jiného účelu nebo jiné činnosti. Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy lze použít bez svolení zachyceného subjektu pro vědecké účely – § 12 odst. 3 OZ, v jakýchkoliv pochybnostech ovšem budou soudy v souladu se zásadou nedotknutelnosti vykládat toto ustanovení ve prospěch zachycené osoby. Navíc takovéto pořízení musí být provedeno způsobem přiměřeným účelu – tj. pozorování a pořizování záznamů/fotografií by mělo být prováděno otevřeně a to tak, aby se potenciálně zachycená osoba mohla natáčení/vyfocení vyhnout, příp. vám přijít říct, že nechce, abyste ji fotili.

Při zúčastněném pozorování lze však nasbírat i data, které nejsou osobními údaji a tyto pak lze využít a publikovat.

Jak je to s daty získanými dříve, tedy v dobách, kdy např. neplatil zákon o ochraně osobních údajů? (tzn., jsou sesbíraná, ale neexistuje k nim písemný ani jiný souhlas, který by odsouhlasil jejich publikování.)

Osobní údaje získané bez souhlasu nelze zpracovávat a tedy ani dále (nově) publikovat.

Pokud by se publikovaná data dotýkala dětí, existuje jiný režim?

Dětem (nezletilým) přináleží stejná právní ochrana jako dospělým (dítě = fyzická osoba, tedy i subjekt údajů), přičemž hlavní zásadou je ochrana zájmů dítěte. Nezletilé v záležitostech souhlasu s publikací osobních údajů o nich zastupují jejich zákonní zástupci, tedy rodiče. Tito pak také udělují souhlas k jejich zpracování a publikaci. Právo na ochranu soukromí a na informační sebeurčení primárně však náleží nezletilému samotnému, zákonní zástupci je pouze vykonávají. Nezletilého je ale potřeba do procesu získávání souhlasu v míře odpovídající jeho vyspělosti maximálně zapojit (tzv. právo na účast). Opět lze jen připomenout povinnost stanovenou v § 10 ZOOÚ, tedy že je třeba při zpracování osobních údajů dbát na to, „aby subjekt údajů neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti, a také dbát na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů.“

Mění se možnosti publikace dat, pokud je získávám při výzkumu na internetu, jiných veřejně dostupných zdrojích či při výzkumu anonymních informantů (anonymní dotazník)?

Opět je třeba zkoumat, zda taková data dosahují kvality osobních údajů – tedy zda je podle nich subjekt údajů určený nebo určitelný (§ 4 písm. a) ZOOÚ). Pokud se o osobní údaje nejedná, žádný zvláštní režim ochrany se neuplatní. Stále je ovšem nutno zohlednit, zda se v takovém případě nejedná o autorská díla (fotografie, zápisky na blogu, kreativní popis nějaké situace atd.) – v takovém případě se plně uplatní autorskoprávní ochrana. Díla lze užít buď se souhlasem autora díla (§12 a 46 AutZ) nebo na základě citační licence (§ 31 AutZ). Užití na základě citační licence musí být v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem (§ 31 odst. 1 písm. b) a nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nesmí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora (§ 29 AutZ).

V případě, že se jedná o osobní údaje a tyto jsou zveřejněny oprávněně (!), lze je zpracovávat bez souhlasu (§ 5 odst. 2 písm. c), a to i když jsou to osobní údaje citlivé (§9 písm. g ZOOÚ). Osoba údaje zpracovávající též není o tomto zpracovávání povinna subjekty údajů informovat (§ 11 odst. 3 ZOOÚ). Při dalším zpracovávání takovýchto údajů se ale stále uplatňuje ustanovení § 10 ZOOÚ, tedy že je nutno chránit subjekt údajů tak, aby neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti, a také na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu.

Změní se nějak právní okolnosti publikování dat, pokud budou upravena? Např. nebude informant přímo „citován v uvozovkách“, ale parafrázován, dojde k rozmazání, ořezu části fotografie apod.)

Opět je třeba zkoumat, zda taková data dosahují kvality osobních údajů – tedy zda je podle nich subjekt údajů určený nebo určitelný (§ 4 písm. a) ZOOÚ). I anonymizace se však považuje za zpracování osobních údajů. Problematické je

i získávání a zveřejňování nových osobních údajů z údajů již shromážděných se souhlasem (např. pokud by se ze získaných údajů daly dovodit návyky respondentů, psychologické poruchy).

Souhlas je tedy potřeba k operaci s osobními údaji, jejich publikování v anonymizované formě problematické není.

Změní se právní náležitosti publikování v závislosti na tom, o jaký druh publikace se jedná?

Jedná-li se o osobní údaje, je vždy stěžejní účel, pro který byly údaje shromažďovány a zpracovávány a s nímž byl udělený souhlas. Vědeckému účelu pak jistě odpovídá zveřejnění v rámci následujících „publikačních“ platforem:

– publikování odborné (monografie, časopisecká studie, materiálový článek, sborník)

– odborná přednáška (konference, přednáška v instituci)

– univerzitní přednáška.

Naopak publikace komerční (kniha (nevědecká), pohlednice, kalendář, formy reklamních médií) je již problematická, neboť se zde již jedná o užití údajů nad rámec účelu, pro který byla data shromážděna.

Publikace „na internetu“ je pojmem poměrně širokým – rozumně tak lze očekávat, že neproblematické bude zveřejnění v rámci odborných webových stránek, blogů – na blesk.cz by se již souhlas určitě nevztahoval.

Stejně tak vědecká licence pro pořízení a užití podobizny, obrazových snímků a obrazově a zvukových záznamů dle § 12 odst. 3 AutZ nikdy neumožňuje jejich komerční/reklamní využití. Opět taková publikace nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby (ať již majetkovými či osobnostními).

Mění se právní režim publikování dat v závislosti na způsobu citování (tzn. 1/ pokud bude u výpovědi – parafrázované, přesně citované – poznámka se jménem informanta, 2/ jeho změněné jméno;¹⁰ 3/ pokud tomu tak nebude, ale jména informantů budou pouze v soupisu zdrojů; 4/ pokud v soupisu zdrojů budou změněná jména informantů; 5/ pokud nebudou informanti citováni vůbec?

Výpověď informanta lze asi těžko považovat za autorské dílo slovesné. Při její publikaci tedy není třeba řešit citační licenci (§ 31 AutZ). (Jiná by byla situace, kdyby se třeba jednalo o přednášku pamětníka.). Způsob odkazování na zdroj informací mění jejich kvalitu, tedy zda se jedná o osobní údaje (varianta 1 a 2 – subjekt je určitelný) anebo ne (varianta 3, 4 a 5). Samotnému publikování ovšem předchází shromáždění výpovědi a případně jejich anonymizace, které již ale zpracováním osobních údajů budou a je k nim potřeba opatřit si souhlas (v kterém je subjekt údajů informován, že údaje budou shromážděny pro vědecký účel a že budou výstupy publikovány).

¹⁰ Někdy je i přes anonymizaci informant ztotožnitelný díky doplňkovým údajům jako místo narození, věk, vzdělání apod.

4 Varia

garant: Radim Polčák

Pokud český výzkumník realizuje výzkum v zahraničí (a hodlá výsledky publikovat v Česku), který právní režim pro výzkum, uchovávání dat a jejich publikování je pro něj určující?

Získání osobních údajů se řídí právem země, odkud data pocházejí, jejich užití (zpracování) a publikace právem země, kde k nim dochází. Předání dat ke zpracování do zahraničí se řídí právem státu, odkud se data předávají (předáním se rozumí i umožnění přístupu k datům ze zahraničí). Obecně platí, že země EU mají relativně přísný režim zpracování a předávání osobních dat do zahraničí – jakékoli případy tohoto typu je tedy nutno konzultovat s právníkem (k předání může dojít pouze na základě písemné smlouvy a okruh zemí, kam je data možno předávat, je striktně omezen).

Pokud český výzkumník realizuje výzkum a jeho výsledky hodlá publikovat v zahraničí, který právní režim pro výzkum, uchovávání dat a jejich publikování je pro něj určující?

Sběr a zpracování dat se bude řídit českým právem, předání dat do zahraničí (pokud k němu dojde), se bude řídit rovněž českým právem. Publikace dat nebo výstupu v zahraničí se bude řídit právem státu, na jehož území k publikaci dojde. Pokud dochází ke zpracování osobních údajů a publikovány jsou pouze statistiky nebo jiné syntetické výstupy, případně anonymizovaná data, je publikace z právního hlediska bezkonfliktní. Proběhne-li takové publikace v zahraničí, nejde o předání dat do zahraničí – to, co se v takovém případě předává mimo ČR, totiž nejsou osobní údaje.

Pokud český výzkumník realizuje výzkum s cizinci v Česku (a hodlá výsledky publikovat v Česku/zahraníčí), který právní režim pro výzkum, uchovávání dat a jejich publikování je pro něj určující?

České právo nerozlišuje vzhledem k osobním údajům mezi cizinci a osobami s českou státní příslušností – právní režim získání a zpracování dat tedy bude dle českého práva. Rozdíl spočívá pouze v partikularitách, např. v tom, že cizinci nemají rodná čísla. Publikace dat se pak bude řídit místem, kde k ní dojde. Může ale dojít k tomu, že bude český státní občan poškozen na svých osobnostních právech publikací, k níž dojde v zahraničí – pokud k tomu dojde na internetu, bude rozhodovat český soud podle českého práva.

Existuje pro výzkumníka ohlašovací povinnost (ohlašování trestných činů)?

Výzkumník se nijak neliší od kohokoli jiného, takže ohlašovací povinnosti se vztahují i na něj. Nejde se jich zbavit ani dvoustrannou dohodou. Výzkumník má

tedy povinnost hlásit trestné činy uvedené v § 369 trestního zákoníku. V této souvislosti je potřeba upozornit též na to, že výzkumník nemá žádná privilegia ani co se týče povinnosti vypovídat před orgány veřejné moci. Je-li tedy výzkumník např. předvolán jako svědek, má právo odepřít výpověď pouze tehdy, pokud by jejím poskytnutím způsobil sobě nebo osobě blízké nebezpečí trestního stíhání (informant není v tomto směru obvykle osobou blízkou) – v opačném případě je povinen vypovídat pravdivě a nic nezamlčet.

Jak se vypořádat se situací, při níž musím v souhlasu s výzkumem, archivací a publikováním dat uvádět účel tohoto počínání (konkrétní článek, diplomovou práci) a zároveň si neuzavřít možnost budoucího vytěžení výsledků tohoto výzkumu, aniž bych musel odkazovat na předchozí publikační výstup (diplomovou práci).

Záleží na tom, o jaký typ souhlasu jde – může jít o zvláštní závazek, kde se např. výzkumník pod smluvní pokutou zaváže k mlčenlivosti o skutečnostech, které se od zdroje dozví. Pokud v takovém případě výzkumník užije získané informace jinak, je povinen smluvní pokutu zaplatit. Pokud ale jde např. pouze o prohlášení, které činí výzkumník při vstupu do uzavřených fondů muzea, jsou získané informace při jejich užití považovány zpravidla za citace – na ty má výzkumník právo dle ust. § 31 odst. 1 autorského zákona bez ohledu na jejich zdroj a na vůli toho, kdo materiál k citování poskytl.

Pokud pro svůj výzkum archivuji souhlasy s realizací výzkumu, archivací a publikováním dat od svých informantů, nedopouštím se nedovoleného shromažďování osobních dat (za předpokladu, že souhlas bude obsahovat nezbytné náležitosti)?

Souhlas sám samozřejmě obsahuje osobní údaje – je tedy třeba je zpracovávat v souladu se zákonem (tj. mít je např. náležitě zabezpečené). Jejich zpracování ale není nedovolené, neboť se jedná o údaje shromažďované na základě zákonné povinnosti (pokud zpracovávám data informantů, mám zákonnou povinnost získat jejich prokazatelný souhlas). Není tedy třeba mít v tomto případě něco jako souhlas se souhlasem.

Může takové souhlasy pročítat třetí osoba?

Může, ale jen v mezích zákonné důvodnosti – tj. pokud např. vedoucí výzkumného týmu kontroluje průběh výzkumu, je to přípustné. Souhlasy ale nelze předávat ke zpracování třetím osobám, aniž by o tom byl subjekt údaj předem informován a k takovému zpracování byla uzavřena smlouva.

Jak dlouhá je nezbytná délka doby archivace souhlasů s realizací výzkumu, archivací a publikováním dat, než bude možné tato data volně archivovat

a publikačně využívat (tedy za předpokladu, že po nějaké době se režim zacházení s daty změní).

Pokud jde o zásah do práv na ochranu osobnosti, není doba de facto omezená – publikace, která by poškodila něčí reputaci, totiž může být napadena i po smrti poškozeného jeho osobami blízkými. Souhlas pro užití, které nepoškodí informanta, je třeba mít po dobu jeho života nebo po dobu zpracování dat. Pokud jde o ochranu osobních údajů, je třeba mít prokazatelný souhlas po dobu zpracování údajů nebo po dobu života subjektu údajů.

Existují nějaké limity výzkumu na internetu, archivace takto získaných dat a omezené možnosti jejich publikování, nebo je možné považovat informace na internetu za zveřejněné a obecně dostupné? Ale co když data z internetu zmizí. Např. chat či fotografie předmětu na internetové aukci. Mohu ji volně stáhnout a publikačně použít, aniž bych tuto skutečnost dojednal ať již s původním, či novým majitelem?

Skutečnost, že jsou informace volně dostupné (zveřejněné), oslabuje ochranu osobních údajů i ochranu osobnosti, ale nevylučuje ji. Údaje tedy lze získat a zpracovat, nikoli už ale dále použít bez souhlasu toho, koho se týkají (výjimky jsou uvedeny v § 12 odst. 3 občanského zákoníku). Vůbec se pak tato skutečnost nedotýká ochrany informací autorským právem (např. fotografií). K jakémukoli dalšímu užití autorských děl je v tomto případě třeba mít licenci (výjimkou jsou užití na základě citační licence dle § 31 odst. 1 autorského zákona – v takovém případě není třeba souhlasu a je jedno, odkud příslušné dílo pochází, pokud bylo zveřejněno). Specifickým případem jsou publikace zveřejněné na internetu pod některou z veřejných licencí (k nim viz. publikace Veřejné licence v českém právu).

Je právně napadnutelné, když uvedu v určité souvislosti – i za předpokladu, že disponuji souhlasem k výzkumu, archivaci a publikování dat – „informant odmítl vypovídat“, což může nést význam? (Např. na otázku „Spolupracoval jste s StB?“)

Na tuto otázku nelze obecně odpovědět – soudy mají tendenci hodnotit pravdivost takové informace, tj. má-li taková informace pravdivostní hodnotu a je-li možno její pravdivost prokázat. V takovém případě je pravděpodobnost postihu malá. Pochází-li však taková informace ze soukromé sféry informanta, je potřeba mít k jejímu získání souhlas (tj. nelze se třeba informanta ptát třeba pod nějakou záminkou).

Musí souhlas s realizací výzkumu, archivací a publikováním dat obsahovat formu publikování? Zejména se jedná o publikování na internetu (např. u diplomových prací MU).

Nemusí – postačí mít souhlas s tím, že data budou užita pro určitý účel a že jsou určena ke zveřejnění. Médium už v takovém případě není podstatné – důležité je,

zda zveřejnění odpovídá účelu, pro který byl získán souhlas. Pokud bude např. informace namísto ve vědecké práci publikována v bulvárním časopisu, souhlas se na ni nevztahuje.

Konkrétní dotaz: V cca 10 let opuštěné budově, která je v soukromém vlastnictví, byly nalezeny fotografie a vyvolané foto-filmy (jako součást smetí a nepořádku v budově). Na fotografiích jsou záběry z oslav. Minimálně jednoho člověka lze identifikovat, jinak pouze víme, že se jedná, že jsou víceméně obyvatelé města, zcela jistě se nejedná o majitele budovy. Na dalších snímcích je zdokumentovaná přestavba budovy.

Jak můžeme/nemůžeme s tímto materiálem pracovat? Můžeme ho publikovat bez povolení lidí na fotografiích? Vztahují se na něj práva o vlastnictví, ochraně osobních údajů, autorských právech, i když byl materiál nalezený jako odpad?

Jak se na něj práva vztahují, je majetkem lidí z fotografií/autora fotografií, anebo majitele budovy?

Každopádně je třeba jednat s vědomím vlastníka budovy – nelze totiž jen tak vlézt do cizí nemovitosti a něco z ní bez dovolení odnášet.

Otázka je, v jaké situaci jsou lidé zastiženi – pokud to nejsou nějaké intimní nebo pobuřující fotografie, ale jde o fotografie např. dokumentující nějakou událost, lze na jejich další užití vztáhnout zpravodajskou licenci – ta pak řeší otázku osobnostních práv. Vzhledem k tomu, že není účelem jejich zpracování zřejmě identifikace osob, není v takovém případě nutno příliš řešit ani ochranu osobních údajů. Problém však je, že fotografie mohou mít autora – lze je tedy užít jako citace, ale při užití formou plné jejich publikace (tj. nikoli pouze např. k ilustračním účelům ale jako autorské dílo se samostatným významem) je riziko zásahu do majetkových práv autorských toho, kdo tyto fotografie pořídil.

Obecně, lze, případně za jakých podmínek využívat k výzkumu, archivaci a publikování data získaná z odpadků?

Věc vědomě vyhozená do koše je věcí bez vlastníka – jejím získáním z odpadků se tedy příslušný výzkumník stává jejím vlastníkem. Je ale třeba rozlišovat věc, tj. např. fotografii, a obsah, který ta věc nese. Fyzické vlastnictví fotografie totiž neznamená, že dotyčný (výzkumník) k ní nabývá práva (podobně nenabýváme práva ani k odhozeným knihám nebo filmům). Pro užití obsahu tedy platí výše uvedené (to se týká osobních údajů, soukromých informací i autorských práv).

Jakým způsobem nejlépe ochránit výzkumníka před případnými dopady realizace jeho výzkumu, k nimž může dojít na základě využití informací při skupinovém rozhovoru? (Informant A využije a použije informace od informanta B, které zjistil (slyšel) během skupinového rozhovoru – kritika, pomluvy, informace osobního charakteru, spáchané trestné činy apod.)

V tomto případě to není otázka odpovědnosti výzkumníka. Skutečnost, že informant, který zneužil soukromé údaje jiného informanta, získal tyto údaje v rámci výzkumu, není v tomto směru podstatná. Účastí na skupinovém výzkumu totiž samozřejmě dávají informanti též implicitní souhlas k tomu, že se jejich informace dozvědí ostatní členové skupiny. Tento souhlas už ale samozřejmě nezahrnuje další užití dat – k tomu dostává souhlas pouze výzkumník. Pokud tedy informace užije někdo jiný, je za toto užití odpovědný pouze ten, kdo informace protiprávně užil.

5 Vybraná ustanovení – občanský zákoník

(caveat: od 1. 1. 2014 by měl nabýt účinnosti nový občanský zákoník – ten se však bude týkat až dat získávaných od 1. 1. 2014 a přes jeho velmi vágní a místy poněkud staromilské formulace v zájmových otázkách není důvod očekávat nějaké překotné změny oproti stávající úpravě)

§ 7

(1) Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.

(2) Smrtí tato způsobilost zanikne. Jestliže smrt nelze prokázat předepsaným způsobem, soud fyzickou osobu prohlásí za mrtvou, zjistí-li její smrt jinak. Za mrtvou soud prohlásí také nezvěstnou fyzickou osobu, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem usoudit, že již nežije.

§ 8

(1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.

(2) Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.

§ 9

Nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.

§ 10

(1) Jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony, soud ji způsobilosti k právním úkonům zbaví.

(2) Jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, anebo pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů je schopna činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí a rozsah omezení v rozhodnutí určí.

(3) Soud zbavení nebo omezení způsobilosti změní nebo zruší, změní-li se nebo odpadnou-li důvody, které k nim vedly.

§ 11

Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož

i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

§ 12

(1) Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořizeny nebo použity jen s jejím svolením.

(2) Svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona.

(3) Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby poříditi nebo použiti přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

§ 13

(1) Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

(2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

(3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

§ 15

Po smrti fyzické osoby přísluší uplatňovat právo na ochranu její osobnosti manželu nebo partnerovi a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.

§ 16

Kdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí škodu, odpovídá

za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.

(-)

§ 34

Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.

§ 35

(1) Projev vůle může být učiněn jednáním nebo opomenutím; může se stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl účastník projevit.

(2) Právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

(3) Právní úkony vyjádřené jinak než slovy se vykládají podle toho, co způsob jejich vyjádření obvykle znamená. Přitom se přihlíží k vůli toho, kdo právní úkon učinil, a chrání se dobrá víra toho, komu byl právní úkon určen.

§ 36

(1) Vznik, změnu nebo zánik práva či povinnosti lze vázat na splnění podmínky. K podmínce nemožné, na kterou je vázán zánik práva nebo povinnosti, se nepřihlíží.

(2) Podmínka je odkládací, jestliže na jejím splnění závisí, zda právní následky úkonu nastanou. Podmínka je rozvazovací, jestliže na jejím splnění závisí, zda následky již nastalé pominou.

(3) Jestliže účastník, jemuž je nesplnění podmínky na prospěch, její splnění záměrně zmaří, stane se právní úkon nepodmíněným.

(4) K splnění podmínky se nepřihlíží, způsobí-li její splnění záměrně účastník, který neměl právo tak učinit a jemuž je její splnění na prospěch.

(5) Nevyplývá-li z právního úkonu nebo jeho povahy něco jiného, má se za to, že podmínka je odkládací.

§ 37

(1) Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

(2) Právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný.

(3) Právní úkon není neplatný pro chyby v psaní a počtech, je-li jeho význam nepochybný.

§ 38

(1) Neplatný je právní úkon, pokud ten, kdo jej učinil, nemá způsobilost k právním úkonům.

(2) Rovněž je neplatný právní úkon osoby jednající v duševní poruše, která ji činí k tomuto právnímu úkonu neschopnou.

§ 39

Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

§ 40

(1) Nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje zákon nebo dohoda účastníků, je neplatný.

(2) Písemně uzavřená dohoda může být změněna nebo zrušena pouze písemně.

(3) Písemný právní úkon je platný, je-li podepsán jednající osobou; činí-li právní úkon více osob, nemusí být jejich podpisy na téže listině, ledaže právní předpis stanoví jinak. Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky v případech, kdy je to obvyklé. Je-li právní úkon učiněn elektronickými prostředky, může být podepsán elektronicky podle zvláštních předpisů.

(4) Písemná forma je zachována, je-li právní úkon učiněn telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení obsahu právního úkonu a určení osoby, která právní úkon učinila.

(5) K písemným právním úkonům těch, kteří nemohou číst a psát, je třeba úředního zápisu. Úřední zápis se nevyžaduje, má-li ten, kdo nemůže číst nebo psát, schopnost seznámit se s obsahem právního úkonu s pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, a je schopný vlastnoručně listinu podepsat.

6 Vybraná ustanovení – zákon o ochraně osobních údajů

§ 3

Působnost zákona

(1) Tento zákon se vztahuje na osobní údaje, které zpracovávají státní orgány, orgány územní samosprávy, jiné orgány veřejné moci, jakož i fyzické a právnické osoby.

(2) Tento zákon se vztahuje na veškeré zpracování osobních údajů, ať k němu dochází automatizovaně nebo jinými prostředky.

(3) Tento zákon se nevztahuje na zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu.

(4) Tento zákon se nevztahuje na nahodilé shromažďování osobních údajů, pokud tyto údaje nejsou dále zpracovávány.

(5) Tento zákon se dále vztahuje na zpracování osobních údajů,

a) jestliže se právní řád České republiky použije přednostně na základě mezinárodního práva veřejného, i když správce není usazen na území České republiky,

b) jestliže správce, který je usazen mimo území Evropské unie, provádí zpracování na území České republiky a nejedná se pouze o předání osobních údajů přes území Evropské unie; v tomto případě je správce povinen zmocnit postupem podle § 6 na území České republiky zpracovatele.

Jestliže zpracování provádí správce prostřednictvím svých organizačních jednotek umístěných na území Evropské unie, musí zajistit, že tyto organizační jednotky budou zpracovávat osobní údaje v souladu s národním právem příslušného členského státu Evropské unie.

(6) Ustanovení § 5 odst. 1 a § 11 a 12 se nepoužijí pro zpracování osobních údajů nezbytných pro plnění povinností správce stanovených zvláštními zákony pro zajištění

a) bezpečnosti České republiky,

b) obrany České republiky,

c) veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti,

d) předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů,

e) významného hospodářského zájmu České republiky nebo Evropské unie,

f) významného finančního zájmu České republiky nebo Evropské unie, kterým je zejména stabilita finančního trhu a měny, fungování peněžního oběhu a platebního styku, jakož i rozpočtová a daňová opatření,

g) výkonu kontroly, dozoru, dohledu a regulace spojených s výkonem veřejné

moci v případech uvedených v písmenech c), d), e) a f), nebo

h) činností spojených se zpřístupňováním svazků bývalé Státní bezpečnosti.

§ 4

Vymezení pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

a) osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu,

b) citlivým údajem osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů,

c) anonymním údajem takový údaj, který buď v původním tvaru nebo po provedeném zpracování nelze vztáhnout k určenému nebo určitelnému subjektu údajů,

d) subjektem údajů fyzická osoba, k níž se osobní údaje vztahují,

e) zpracováním osobních údajů jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace,

f) shromažďováním osobních údajů systematický postup nebo soubor postupů, jehož cílem je získání osobních údajů za účelem jejich dalšího uložení na nosič informací pro jejich okamžité nebo pozdější zpracování,

g) uchováváním osobních údajů udržování údajů v takové podobě, která je umožňuje dále zpracovávat,

h) blokováním operace nebo soustava operací, kterými se na stanovenou dobu omezí způsob nebo prostředky zpracování osobních údajů, s výjimkou nezbytných zásahů,

i) likvidací osobních údajů se rozumí fyzické zničení jejich nosiče, jejich fyzické vymazání nebo jejich trvalé vyloučení z dalších zpracování,

j) správcem každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a odpovídá za něj. Zpracováním osobních údajů může správce zmocnit nebo pověřit zpracovatele, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak,

k) zpracovatelem každý subjekt, který na základě zvláštního zákona nebo pověření správcem zpracovává osobní údaje podle tohoto zákona,

l) zveřejněným osobním údajem osobní údaj zpřístupněný zejména hromadnými sdělovacími prostředky, jiným veřejným sdělením nebo jako součást veřejného seznamu,

m) evidencí nebo datovým souborem osobních údajů (dále jen "datový soubor") jakýkoliv soubor osobních údajů uspořádaný nebo zpřístupnitelný podle společných nebo zvláštních kritérií,

n) souhlasem subjektu údajů svobodný a vědomý projev vůle subjektu údajů, jehož obsahem je svolení subjektu údajů se zpracováním osobních údajů,

o) příjemcem každý subjekt, kterému jsou osobní údaje zpřístupněny; za příjemce se nepovažuje subjekt, který zpracovává osobní údaje podle § 3 odst. 6 písm. g).

§ 5

(1) Správce je povinen

a) stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovány,

b) stanovit prostředky a způsob zpracování osobních údajů,

c) zpracovat pouze přesné osobní údaje, které získal v souladu s tímto zákonem. Je-li to nezbytné, osobní údaje aktualizuje. Zjistí-li správce, že jím zpracované osobní údaje nejsou s ohledem na stanovený účel přesné, provede bez zbytečného odkladu přiměřená opatření, zejména zpracování blokuje a osobní údaje opraví nebo doplní, jinak osobní údaje zlikviduje. Nepřesné osobní údaje lze zpracovat pouze v mezích uvedených v § 3 odst. 6. Nepřesné osobní údaje se musí označit. Informaci o blokování, opravě, doplnění nebo likvidaci osobních údajů je správce povinen bez

zbytečného odkladu předat všem příjemcům,

d) shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanového účelu,

e) uchovávat osobní údaje pouze po dobu, která je nezbytná k účelu jejich zpracování. Po uplynutí této doby mohou být osobní údaje uchovávány pouze pro účely státní statistické služby, pro účely vědecké a pro účely archivnictví. Při použití pro tyto účely je třeba dbát práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů, a osobní údaje anonymizovat, jakmile je to možné,

f) zpracovávat osobní údaje pouze v souladu s účelem, k němuž byly shromážděny. Zpracovávat k jinému účelu lze osobní údaje jen v mezích ustanovení § 3 odst. 6, nebo pokud k tomu dal subjekt údajů předem souhlas,

g) shromažďovat osobní údaje pouze otevřeně; je vyloučeno shromažďovat údaje pod záminkou jiného účelu nebo jiné činnosti,

h) nesdružovat osobní údaje, které byly získány k rozdílným účelům.

(2) Správce může zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Bez tohoto souhlasu je může zpracovávat,

a) jestliže provádí zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce,

b) jestliže je zpracování nezbytné pro plnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt údajů, nebo pro jednání o uzavření nebo změně smlouvy uskutečněné na návrh subjektu údajů,

c) pokud je to nezbytně třeba k ochraně životně důležitých zájmů subjektu údajů. V tomto případě je třeba bez zbytečného odkladu získat jeho souhlas. Pokud souhlas není dán, musí správce ukončit zpracování a údaje zlikvidovat,

d) jedná-li se o oprávněně zveřejněné osobní údaje v souladu se zvláštním právním předpisem. Tím však není dotčeno právo na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů,

e) pokud je to nezbytné pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby; takové zpracování osobních údajů však nesmí být v rozporu s právem subjektu údajů na ochranu jeho soukromého a osobního života,

f) pokud poskytuje osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho

veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení, nebo, g) jedná-li se o zpracování výlučně pro účely archivnictví podle zvláštního zákona.

(3) Provádí-li správce zpracování osobních údajů na základě zvláštního zákona, je povinen dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů.

(4) Subjekt údajů musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Souhlas subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správcem schopen prokázat po celou dobu zpracování.

(5) Provádí-li správce nebo zpracovatel zpracování osobních údajů za účelem nabízení obchodu nebo služeb subjektu údajů, lze pro tento účel použít jméno, příjmení a adresu subjektu údajů, pokud tyto údaje byly získány z veřejného seznamu nebo v souvislosti se svojí činností jakožto správce nebo zpracovatele. Správce nebo zpracovatel však nesmí uvedené údaje dále zpracovávat, pokud s tím subjekt údajů vyslovil nesouhlas. Nesouhlas se zpracováním je nutné vyjádřit písemně. Bez souhlasu subjektu údajů nelze k uvedeným údajům přiřazovat další osobní údaje.

(6) Správce, který zpracovává osobní údaje podle odstavce 5, může tyto údaje předat jinému správci pouze za splnění těchto podmínek:

- a) údaje subjektu údajů byly získány v souvislosti s činností správce nebo se jedná o zveřejněné osobní údaje,
- b) údaje budou využívány pouze za účelem nabízení obchodu a služeb,
- c) subjekt údajů byl o tomto postupu správce předem informován a nevyslovil s tímto postupem nesouhlas.

(7) Jiný správce, kterému byly předány údaje podle odstavce 6, nesmí tyto údaje předávat jiné osobě.

(8) Nesouhlas se zpracováním podle odstavce 6 písm. c) musí subjekt údajů učinit písemně. Správce je povinen informovat každého správce, kterému předal jméno, příjmení a adresu subjektu údajů, o tom, že subjekt údajů vyslovil nesouhlas se zpracováním.

(9) Za účelem vyloučení možnosti, že jméno, příjmení a adresa subjektu údajů budou opakovaně použity k nabídce obchodu a služeb, je správce oprávněn dále zpracovávat pro svoji vlastní potřebu jméno, příjmení a adresu subjektu údajů

přesto, že subjekt údajů vyslovil nesouhlas podle odstavce 5.

§ 6

Pokud zmocnění nevyplývá z právního předpisu, musí správce se zpracovatelem uzavřít smlouvu o zpracování osobních údajů. Smlouva musí mít písemnou formu. Musí v ní být zejména výslovně uvedeno, v jakém rozsahu, za jakým účelem a na jakou dobu se uzavírá a musí obsahovat záruky zpracovatele o technickém a organizačním zabezpečení ochrany osobních údajů.

§ 7

Povinnosti stanovené v § 5 platí obdobně také pro zpracovatele.

§ 8

Jestliže zpracovatel zjistí, že správce porušuje povinnosti stanovené tímto zákonem, je povinen jej na to neprodleně upozornit a ukončit zpracování osobních údajů. Pokud tak neučiní, odpovídá za škodu, která subjektu údajů vznikla, společně a nerozdílně se správcem údajů. Tím není dotčena jeho odpovědnost podle tohoto zákona.

§ 9

Citlivé údaje

Citlivé údaje je možné zpracovávat, jen jestliže

a) subjekt údajů dal ke zpracování výslovný souhlas. Subjekt údajů musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Existenci souhlasu subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správce schopen prokázat po celou dobu zpracování. Správce je povinen předem subjekt údajů poučit o jeho právech podle § 12 a 21,

b) je to nezbytné v zájmu zachování života nebo zdraví subjektu údajů nebo jiné osoby nebo odvrácení bezprostředního závažného nebezpečí hrozícího jejich majetku, pokud není možno jeho souhlas získat zejména z důvodů fyzické, duševní či právní nezpůsobilosti, v případě, že je nezvěstný nebo z jiných podobných důvodů. Správce musí ukončit zpracování údajů, jakmile pominou uvedené důvody, a údaje musí zlikvidovat, ledaže by subjekt údajů dal k dalšímu zpracování souhlas,

c) se jedná o zpracování při poskytování zdravotních služeb, ochrany veřejného

zdraví, zdravotního pojištění a výkon státní správy v oblasti zdravotnictví podle zvláštního zákona nebo se jedná o posuzování zdravotního stavu v jiných případech stanovených zvláštním zákonem,

d) je zpracování nezbytné pro dodržení povinností a práv správce odpovědného za zpracování v oblasti pracovního práva a zaměstnanosti, stanovené zvláštním zákonem,

e) jde o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti občanského sdružení, nadace nebo jiné právnické osoby nevýdělečné povahy (dále jen "sdružení"), a které se týká pouze členů sdružení nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů,

f) se jedná o údaje podle zvláštního zákona nezbytné pro provádění nemocenského pojištění, důchodového pojištění (zabezpečení), státní sociální podpory a dalších státních sociálních dávek, sociálních služeb, sociální péče, pomoci v hmotné nouzi a sociálně-právní ochrany dětí, a při zajištění ochrany těchto údajů v souladu se zákonem,

g) se zpracování týká osobních údajů zveřejněných subjektem údajů,

h) je zpracování nezbytné pro zajištění a uplatnění právních nároků,

ch) jsou zpracovány výlučně pro účely archivnictví podle zvláštního zákona, nebo

i) se jedná o zpracování podle zvláštních zákonů při předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů a pátrání po osobách.

§ 10

Při zpracování osobních údajů správce a zpracovatel dbá, aby subjekt údajů neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti, a také dbá na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů.

§ 11

(1) Správce je při shromažďování osobních údajů povinen subjekt údajů informovat o tom, v jakém rozsahu a pro jaký účel budou osobní údaje zpracovány, kdo a jakým způsobem bude osobní údaje zpracovávat a komu mohou být osobní údaje zpřístupněny, nejsou-li subjektu údajů tyto informace již známy. Správce musí

subjekt údajů informovat o jeho právu přístupu k osobním údajům, právu na opravu osobních údajů, jakož i o dalších právech stanovených v § 21.

(2) V případě, kdy správce zpracovává osobní údaje získané od subjektu údajů, musí subjekt údajů poučit o tom, zda je poskytnutí osobního údaje povinné či dobrovolné. Je-li subjekt údajů povinen podle zvláštního zákona osobní údaje pro zpracování poskytnout, poučí jej správce o této skutečnosti, jakož i o následcích odmítnutí poskytnutí osobních údajů.

(3) Informace a poučení podle odstavce 1 není povinen správce poskytovat v případech, kdy osobní údaje nezískal od subjektu údajů, pokud

a) zpracovává osobní údaje výlučně pro účely výkonu státní statistické služby, vědecké nebo archivní účely a poskytnutí takových informací by vyžadovalo neúměrné úsilí nebo nepřiměřeně vysoké náklady; nebo pokud ukládání na nosiče informací nebo zpřístupnění je výslovně stanoveno zvláštním zákonem. V těchto případech je správce povinen přijmout potřebná opatření proti neoprávněnému zasahování do soukromého a osobního života subjektu údajů,

b) zpracování osobních údajů mu ukládá zvláštní zákon nebo je takových údajů třeba k uplatnění práv a povinností vyplývajících ze zvláštních zákonů,

c) zpracovává výlučně oprávněně zveřejněné osobní údaje, nebo

d) zpracovává osobní údaje získané se souhlasem subjektu údajů.

(4) Předchozími ustanoveními nejsou dotčena práva subjektu údajů požadovat informace podle zvláštních zákonů.

(5) Při zpracování osobních údajů podle § 5 odst. 2 písm. e) a § 9 písm. h) je správce povinen bez zbytečného odkladu subjekt údajů informovat o zpracování jeho osobních údajů.

(6) Žádné rozhodnutí správce nebo zpracovatele, jehož důsledkem je zásah do právních a právem chráněných zájmů subjektu údajů, nelze bez ověření vydat nebo učinit výlučně na základě automatizovaného zpracování osobních údajů. To neplatí v případě, že takové rozhodnutí bylo učiněno ve prospěch subjektu údajů a na jeho žádost.

(7) Informační povinnost upravenou v § 11 může za správce plnit zpracovatel.

§ 12

Přístup subjektu údajů k informacím

(1) Požádá-li subjekt údajů o informaci o zpracování svých osobních údajů, je mu správce povinen tuto informaci bez zbytečného odkladu předat.

(2) Obsahem informace je vždy sdělení o

- a) účelu zpracování osobních údajů,
- b) osobních údajích, případně kategoriích osobních údajů, které jsou předmětem zpracování, včetně veškerých dostupných informací o jejich zdroji,
- c) povaze automatizovaného zpracování v souvislosti s jeho využitím pro rozhodování, jestliže jsou na základě tohoto zpracování činěny úkony nebo rozhodnutí, jejichž obsahem je zásah do práva a oprávněných zájmů subjektu údajů,
- d) příjemci, případně kategoriích příjemců.

(3) Správce má právo za poskytnutí informace požadovat přiměřenou úhradu nepřevyšující náklady nezbytné na poskytnutí informace.

(4) Povinnost správce poskytnout informace subjektu údajů upravenou v § 12 může za správce plnit zpracovatel.

§ 13

(1) Správce a zpracovatel jsou povinni přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato povinnost platí i po ukončení zpracování osobních údajů.

(2) Správce nebo zpracovatel je povinen zpracovat a dokumentovat přijatá a provedená technickoorganizační opatření k zajištění ochrany osobních údajů v souladu se zákonem a jinými právními předpisy.

(3) V rámci opatření podle odstavce 1 správce nebo zpracovatel posuzuje rizika týkající se

- a) plnění pokynů pro zpracování osobních údajů osobami, které mají bezprostřední přístup k osobním údajům,
- b) zabránění neoprávněným osobám přistupovat k osobním údajům a k prostředkům pro jejich zpracování,
- c) zabránění neoprávněnému čtení, vytváření, kopírování, přenosu, úpravě či vymazání záznamů obsahujících osobní údaje a

d) opatření, která umožní určit a ověřit, komu byly osobní údaje předány.

(4) V oblasti automatizovaného zpracování osobních údajů je správce nebo zpracovatel v rámci opatření podle odstavce 1 povinen také

- a) zajistit, aby systémy pro automatizovaná zpracování osobních údajů používaly pouze oprávněné osoby,
- b) zajistit, aby fyzické osoby oprávněné k používání systémů pro automatizovaná zpracování osobních údajů měly přístup pouze k osobním údajům odpovídajícím oprávnění těchto osob, a to na základě zvláštních uživatelských oprávnění zřízených výlučně pro tyto osoby,
- c) pořizovat elektronické záznamy, které umožní určit a ověřit, kdy, kým a z jakého důvodu byly osobní údaje zaznamenány nebo jinak zpracovány, a
- d) zabránit neoprávněnému přístupu k datovým nosičům.

§ 14

Zaměstnanci správce nebo zpracovatele a jiné osoby, které zpracovávají osobní údaje na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem, mohou zpracovávat osobní údaje pouze za podmínek a v rozsahu správcem nebo zpracovatelem stanoveném.

§ 15

(1) Zaměstnanci správce nebo zpracovatele, jiné fyzické osoby, které zpracovávají osobní údaje na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem, a další osoby, které v rámci plnění zákonem stanovených oprávnění a povinností přicházejí do styku s osobními údaji u správce nebo zpracovatele, jsou povinni zachovávat mlčenlivost o osobních údajích a o bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení zaměstnání nebo příslušných prací.

(2) Ustanovením předchozího odstavce není dotčena povinnost zachovávat mlčenlivost podle zvláštních zákonů.

(3) Povinnost zachovávat mlčenlivost se nevztahuje na informační povinnost podle zvláštních zákonů.

§ 16

Oznamovací povinnost

(1) Ten, kdo hodlá jako správce zpracovávat osobní údaje nebo změnit registrované zpracování podle tohoto zákona, s výjimkou zpracování uvedených v § 18, je povinen

tuto skutečnost písemně oznámit Úřadu před zpracováním osobních údajů.

(2) Oznámení musí obsahovat tyto informace:

- a) identifikační údaje správce, u fyzické osoby, která není podnikatelem, jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a adresu místa trvalého pobytu, u jiných subjektů obchodní firmu nebo název, sídlo a identifikační číslo osoby, pokud bylo přiděleno, a jméno, popřípadě jména, a příjmení osob, které jsou jejich statutárními zástupci,
- b) účel nebo účely zpracování,
- c) kategorie subjektů údajů a osobních údajů, které se těchto subjektů týkají,
- d) zdroje osobních údajů,
- e) popis způsobu zpracování osobních údajů,
- f) místo nebo místa zpracování osobních údajů,
- g) příjemce nebo kategorie příjemců,
- h) předpokládaná předání osobních údajů do jiných států,
- i) popis opatření k zajištění ochrany osobních údajů podle § 13.

(3) Obsahuje-li oznámení všechny náležitosti podle odstavce 2 a není-li zahájeno řízení podle § 17 odst. 1, lze po uplynutí lhůty 30 dnů ode dne doručení oznámení zahájit zpracování osobních údajů. Úřad v takovém případě zapíše informace uvedené v oznámení do registru.

(4) Neobsahuje-li oznámení všechny náležitosti podle odstavce 2, Úřad neprodleně zašle oznamovateli výzvu, v níž upozorní na chybějící nebo nedostatečné informace a stanoví lhůtu k doplnění oznámení. V případě doplnění oznámení začíná běžet lhůta podle odstavce 3 dnem doručení doplnění oznámení. V případě, že Úřad neobdrží doplnění oznámení ve stanovené lhůtě, nahlíží na učiněné oznámení tak, jako by nebylo podáno.

(5) O provedení registrace vydá Úřad na žádost správce osvědčení, které obsahuje datum vyhotovení, číslo jednacích, jméno, příjmení a podpis osoby, která osvědčení vydala, otisk úředního razítka, identifikační údaje správce a účel zpracování.

(6) Na postup Úřadu podle odstavců 1 až 5 se nevztahuje správní řád.

§ 17

(1) Vznikne-li z oznámení důvodná obava, že při zpracování osobních údajů by mohlo dojít k porušení tohoto zákona, zahájí Úřad z vlastního podnětu řízení.

(2) Zjistí-li Úřad, že oznámeným zpracováním neporušuje správce podmínky stanovené tímto zákonem, řízení zastaví a provede zápis podle § 16 odst. 3. Nejdříve dnem následujícím po provedení zápisu lze zahájit zpracování osobních údajů. V případě, že oznámené zpracování nesplňuje podmínky stanovené tímto zákonem, zpracování osobních údajů Úřad nepovolí.

§ 17a

(1) Zjistí-li Úřad, že správce, jehož oznámení bylo zapsáno do registru, porušuje podmínky stanovené tímto zákonem, rozhodne o zrušení registrace.

(2) Pomine-li účel, pro který bylo zpracování zaregistrováno, Úřad z vlastního podnětu nebo na žádost správce rozhodne o zrušení registrace.

§ 18

(1) Oznamovací povinnost podle § 16 se nevztahuje na zpracování osobních údajů,

a) které jsou součástí datových souborů veřejně přístupných na základě zvláštního zákona,

b) které správci ukládá zvláštní zákon nebo je takových osobních údajů třeba k uplatnění práv a povinností vyplývajících ze zvláštního zákona, nebo

c) jde-li o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti sdružení, a které se týká pouze členů sdružení, nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů.

(2) Správce, který provádí zpracování podle § 18 odst. 1 písm. b), je povinen zajistit, aby informace, týkající se zejména účelu zpracování, kategorií osobních údajů, kategorií subjektů údajů, kategorií příjemců a doby uchování, které by byly jinak přístupné prostřednictvím registru vedeného Úřadem podle § 35, byly zpřístupněny, a to i dálkovým přístupem nebo jinou vhodnou formou.

§ 19

Jestliže správce hodlá ukončit svoji činnost, je povinen Úřadu neprodleně oznámit, jak naložil s osobními údaji, pokud se na jejich zpracování vztahuje oznamovací povinnost.

§ 20

Likvidace osobních údajů

(1) Správce nebo na základě jeho pokynu zpracovatel je povinen provést likvidaci osobních údajů, jakmile pomine účel, pro který byly osobní údaje zpracovány, nebo na základě žádosti subjektu údajů podle § 21.

(2) Zvláštní zákon stanoví výjimky týkající se uchovávání osobních údajů pro účely archivnictví a uplatňování práv v občanském soudním řízení, trestním řízení a správním řízení.

§ 21

(1) Každý subjekt údajů, který zjistí nebo se domnívá, že správce nebo zpracovatel provádí zpracování jeho osobních údajů, které je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života subjektu údajů nebo v rozporu se zákonem, zejména jsou-li osobní údaje nepřesné s ohledem na účel jejich zpracování, může

a) požádat správce nebo zpracovatele o vysvětlení,

b) požadovat, aby správce nebo zpracovatel odstranil takto vzniklý stav. Zejména se může jednat o blokování, provedení opravy, doplnění nebo likvidaci osobních údajů.

(2) Je-li žádost subjektu údajů podle odstavce 1 shledána oprávněnou, správce nebo zpracovatel odstraní neprodleně závadný stav.

(3) Pokud vznikla v důsledku zpracování osobních údajů subjektu údajů jiná než majetková újma, postupuje se při uplatňování jejího nároku podle zvláštního zákona.

(4) Došlo-li při zpracování osobních údajů k porušení povinností uložených zákonem u správce nebo u zpracovatele, odpovídají za ně společně a nerozdílně.

(5) Správce je povinen bez zbytečného odkladu informovat příjemce o žádosti subjektu údajů podle odstavce 1 a o blokování, opravě, doplnění nebo likvidaci osobních údajů. To neplatí, pokud je informování příjemce nemožné nebo by vyžadovalo neúměrné úsilí.

§ 25

Náhrada škody

V otázkách neupravených tímto zákonem se použije obecná úprava odpovědnosti za škodu.

§ 26

Povinnosti podle § 21 až 25 se obdobně vztahují i na osoby, které shromáždily osobní údaje neoprávněně.

§ 27

(1) Volný pohyb osobních údajů nemůže být omezován, pokud jsou údaje předány do členského státu Evropské unie.

(2) Do třetích zemí mohou být osobní údaje předány, pokud zákaz omezování volného pohybu osobních údajů vyplývá z mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas, a kterou je Česká republika vázána, 1a) nebo jsou osobní údaje předány na základě rozhodnutí orgánu Evropské unie. Informace o těchto rozhodnutích zveřejňuje Úřad ve Věstníku.

(3) Není-li podmínka podle odstavců 1 a 2 splněna, může být předání osobních údajů uskutečněno, jestliže správce prokáže, že

a) předání údajů se děje se souhlasem nebo na základě pokynu subjektu údajů,

b) jsou v třetí zemi, kde mají být osobní údaje zpracovány, vytvořeny dostatečné zvláštní záruky ochrany osobních údajů, například prostřednictvím jiných právních nebo profesních předpisů a bezpečnostních opatření. Takové záruky mohou být upřesněny zejména smlouvou uzavřenou mezi správcem a příjemcem, pokud tato smlouva zajišťuje uplatnění těchto požadavků nebo pokud smlouva obsahuje smluvní doložky pro předání osobních údajů do třetích zemí zveřejněné ve Věstníku Úřadu,

c) jde o osobní údaje, které jsou na základě zvláštního zákona součástí datových souborů veřejně přístupných nebo přístupných tomu, kdo prokáže právní zájem; v takovém případě lze osobní údaje zpřístupnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním zákonem,

d) je předání nutné pro uplatnění důležitého veřejného zájmu vyplývajícího ze zvláštního zákona nebo z mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána,

e) je předání nezbytné pro jednání o uzavření nebo změně smlouvy, uskutečněné z podnětu subjektu údajů, nebo pro plnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt údajů,

f) je předání nezbytné pro plnění smlouvy uzavřené v zájmu subjektu údajů mezi správcem a třetí stranou, nebo pro uplatnění jiných právních nároků, nebo

g) je předání nezbytné pro ochranu práv nebo životně důležitých zájmů subjektu údajů, zejména pro záchranu života nebo pro poskytnutí zdravotních služeb.

(4) Před předáním osobních údajů do třetích zemí podle odstavce 3 je správce povinen požádat Úřad o povolení k předání,

nestanoví-li zvláštní zákon jinak. 25) Při posuzování žádosti Úřad přezkoumá všechny okolnosti související s předáním osobních údajů, zejména zdroj, konečné určení a kategorie předávaných osobních údajů, účel a dobu zpracování, s přihlédnutím k dostupným informacím o právních nebo jiných předpisech

upravujících zpracování osobních údajů ve třetí zemi. V povolení k předání Úřad stanoví dobu, po kterou může správce předání provádět. Pokud dojde ke změně podmínek, za kterých bylo povolení vydáno, zejména na základě rozhodnutí orgánu Evropské unie, Úřad toto povolení změni nebo zruší.

7 Vybraná ustanovení – autorský zákon

§ 2

Autorské dílo

(1) Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen "dílo"). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.

(2) Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem. Databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvorem a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu a databáze k ochraně se neuplatňují. Fotografie a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, které jsou původní ve smyslu věty první, jsou chráněny jako dílo fotografické.

(3) Právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky podle odstavce 1 nebo podle odstavce 2, jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené.

(4) Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla.

(5) Sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiný soubor nezávislých děl nebo jiných prvků, který způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu splňuje podmínky podle odstavce 1, je dílem souborným.

(6) Dílem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie,

matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě.

§ 3

Výjimky z ochrany podle práva autorského ve veřejném zájmu

Ochrana podle práva autorského se nevztahuje na

- a) úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky), státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany,
- b) výtvary tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní (§ 7); užít takové dílo lze jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu.

(-)

§ 9

Vznik práva autorského

(1) Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.

(2) Zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká právo autorské k dílu.

(3) Nabytím vlastnického práva nebo jiného věcného práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nenabývá se oprávnění k výkonu práva dílo užít, není-li dohodnuto či nevyplývá-li z tohoto zákona jinak. Poskytnutím oprávnění k výkonu práva dílo užít jiné osobě zůstává nedotčeno vlastnické právo nebo jiná věcná práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, není-li dohodnuto či nevyplývá-li ze zvláštního právního předpisu jinak.

(4) Vlastník či jiný uživatel věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, není povinen tuto věc udržovat a chránit před zničením, není-li dohodnuto či nevyplývá-li ze zákona jinak.

§ 10

Obsah práva autorského

Právo autorské zahrnuje výlučná práva osobnostní (§ 11) a výlučná práva majetková (§ 12 a násl.).

§ 11

(1) Autor má právo rozhodnout o zveřejnění svého díla.

(2) Autor má právo osobovat si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění a dalším užití jeho díla, je-li uvedení autorství při takovém užití obvyklé.

(3) Autor má právo na nedotknutelnost svého díla, zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla, nestanoví-li tento zákon jinak. Je-li dílo užíváno jinou osobou, nesmí se tak dít způsobem snižujícím hodnotu díla. Autor má právo na dohled nad plněním této povinnosti jinou osobou (autorský dohled), nevyplývá-li z povahy díla nebo jeho užití jinak, anebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil.

(4) Osobnostních práv se autor nemůže vzdát; tato práva jsou nepřevoditelná a smrtí autora zanikají. Ustanovení odstavce 5 tím není dotčeno.

(5) Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat jeho autorství k dílu, dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a, je-li to obvyklé, musí být uveden autor díla, nejde-li o dílo anonymní. Ochrany se může domáhat kterákoli z osob autorovi blízkých, toto oprávnění mají, i když uplynula doba trvání majetkových práv autorských. Této ochrany se může vždy domáhat i právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce podle tohoto zákona (§ 97).

§ 12

Právo dílo užít

(1) Autor má právo své dílo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva; jiná osoba může dílo užít bez udělení takového oprávnění pouze v případech stanovených tímto zákonem.

(2) Poskytnutím oprávnění podle odstavce 1 právo autorovi nezaniká; autorovi vzniká pouze povinnost strpět zásah do práva dílo užít jinou osobou v rozsahu vyplývajícím ze smlouvy.

(3) Autor má právo požadovat na vlastníku věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, aby mu ji zpřístupnil, pokud je toho třeba k výkonu práv autorských podle tohoto zákona. Toto právo nelze uplatnit v rozporu s oprávněnými zájmy vlastníka; vlastník není povinen autorovi takovou věc vydat, je však povinen na žádost a náklady autora zhotovit fotografii nebo jinou rozmnoženinu díla a odevzdat ji autorovi.

(4) Právem dílo užít je

- a) právo na rozmnožování díla (§ 13),
- b) právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 14),
- c) právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 15),
- d) právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 16),
- e) právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 17),
- f) právo na sdělování díla veřejnosti (§ 18), zejména

1. právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla (§ 19 a 20),

2. právo na vysílání díla rozhlasem či televizí (§ 21),

3. právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 22),

4. právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 23).

(5) Způsoby užití díla vyplývající z odstavce 4 se pro účely tohoto zákona vymezují v ustanoveních § 13 až 23. Dílo lze užít i jiným způsobem než způsoby uvedenými v odstavci 4.

(-)

§ 26

(1) Majetkových práv se autor nemůže vzdát; tato práva jsou nepřevoditelná a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí; to neplatí pro pohledávky z takových majetkových práv vzniklé.

(2) Majetková práva jsou předmětem dědictví. Zdědí-li majetková práva k dílu více dědiců, použije se na jejich vzájemné vztahy k dílu ustanovení § 8 odst. 3 a 4 obdobně. Zdědí-li takto majetková práva stát nebo státu majetková práva připadnou, vykonává je svým jménem Státní fond kultury České republiky, a pokud jde o díla audiovizuální, Státní fond kinematografie. Příjmy z výkonu majetkových práv státu vykonávaných těmito státními fondy jsou příjmy těchto státních fondů.

(3) Zanikne-li právnická osoba, která zdědila majetková práva k dílu, bez

právního nástupce, připadají tato majetková práva státu. Ustanovení odstavce 2 věty druhé a třetí platí obdobně.

(4) Ustanovení tohoto zákona o autorovi platí, pokud nevyplývá z jejich povahy jinak, i pro jeho dědice, popřípadě pro stát, případně-li mu dědictví podle odstavců 2 a 3.

§ 27

(1) Majetková práva trvají, pokud není dále stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti.

(2) Bylo-li dílo vytvořeno jako dílo spoluautorů, počítá se doba trvání majetkových práv od smrti spoluautora, který ostatní přežil.

(3) Majetková práva k dílu anonymnímu a pseudonymnímu trvají 70 let od oprávněného zveřejnění díla. Je-li pravé jméno autora díla anonymního nebo pseudonymního obecně známo nebo se autor takového díla veřejně prohlásí (§ 7 odst. 2) v průběhu doby podle věty první, řídí se trvání majetkových práv k takovému dílu podle odstavce 1, a jde-li o dílo spoluautorů, i podle odstavce 2. Ustanovení tohoto odstavce se použije i na kolektivní dílo (§ 59), s výjimkou případů, kdy autoři, kteří dílo jako takové vytvořili, jsou u díla nebo na díle při jeho zpřístupnění veřejnosti jako autoři označeni; v takových případech se trvání majetkových práv ke kolektivnímu dílu řídí ustanovením odstavce 1 nebo 2.

(4) U díla, u něhož není pro počítání doby trvání majetkových práv rozhodná smrt autora a které nebylo zveřejněno během 70 let od jeho vytvoření, majetková práva uplynutím této doby zanikají.

(5) Doba trvání majetkových práv k dílu audiovizuálnímu se počítá od smrti poslední přeživší z následujících osob: režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvláště vytvořené pro užití v audiovizuálním díle.

(6) Je-li pro počítání doby trvání majetkových práv rozhodné zveřejnění díla a dílo se zveřejňuje po určitou dobu ve svazcích, dílech, na pokračování nebo v řadách, počítá se doba trvání majetkových práv pro každou takovou část díla samostatně.

(7) Doba trvání majetkových práv se počítá vždy od prvního dne roku následujícího po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání.

§ 28

(1) Dílo, u kterého uplynula doba trvání majetkových práv, může každý bez dalšího volně užit; ustanovení odstavce 2 a § 11 odst. 5 věty první tím není dotčeno.

(2) Tomu, kdo poprvé zveřejní dosud nezveřejněné dílo, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, vznikají takovým zveřejněním výlučná majetková práva k dílu takto zveřejněnému v rozsahu, v jakém by je měl autor díla, pokud by jeho majetková práva k dílu ještě trvala.

(3) Právo podle odstavce 2 trvá 25 let od zveřejnění díla. Ustanovení § 27 odst. 7 platí obdobně.

§ 29

(1) Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

(2) Volná užití a zákonné licence, s výjimkou licence úřední a zpravodajské (§ 34), licence pro školní dílo (§ 35 odst. 3), licence pro dočasné rozmnoženiny (§ 38a), licence pro fotografickou podobiznu (§ 38b) a licence pro nepodstatné vedlejší užití díla (§ 38c), se vztahují pouze na dílo zveřejněné.

§ 30

Volná užití

(1) Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.

(3) Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu; stejně je užitím podle tohoto zákona zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby (§ 30a) a pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho

přenosu (§ 20) i pro osobní potřebu fyzické osoby.

(4) Rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 musí být jako taková vždy zřetelně označena.

(5) Rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 nesmí být použita k jinému než tam uvedenému účelu.

(6) Ustanovení § 25, 43 a 44 nejsou odstavcem 1 dotčena.

§ 30a

Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad

(1) Do práva autorského nezasahuje

a) fyzická osoba, která pro svou osobní potřebu,

b) právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, která pro svou vlastní vnitřní potřebu,

c) ten, kdo na objednávku pro osobní potřebu fyzické osoby,

d) ten, kdo na objednávku pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby

zhotoví tiskovou rozmnoženinu díla na papír nebo podobný podklad fotografickou technikou nebo jiným postupem s podobnými účinky, s výjimkou případu, kdy jde o vydaný notový záznam díla hudebního či hudebně dramatického, a v případech podle písmen c) a d) řádně a včas platí odměnu podle § 25.

(2) Ustanovení § 30 odst. 4 až 6 se použijí obdobně.

§ 31

Citace

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

a) užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,

b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem,

c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu;

vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní,

nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

(2) Do práva autorského nezasahuje ani ten, kdo výňatky z díla nebo drobná celá díla citovaná podle odstavce 1 písm. a) nebo b) dále užije; ustanovení odstavce 1 části věty za středníkem platí obdobně.

(-)

§ 40

(1) Autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, může se domáhat zejména

a) určení svého autorství,

b) zákazu ohrožení svého práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práva, zejména zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy,

c) sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o její ceně, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní, včetně osob, kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny díla určeny za účelem jejich poskytnutí třetí osobě; práva na informace podle tohoto ustanovení se autor může domáhat vůči osobě, která do jeho práva neoprávněně zasáhla nebo je neoprávněně ohrozila, a dále zejména vůči osobě, která

1. má nebo měla v držení neoprávněně zhotovenou rozmnoženinu či napodobeninu díla za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,

2. využívá nebo využívala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu, která neoprávněně zasahuje nebo zasahovala do práva autora nebo je neoprávněně ohrožuje nebo ohrožovala,

3. poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně

zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují, anebo

4. byla označena osobou uvedenou v bodě 1, 2 nebo 3 jako osoba, která se účastní pořízení, výroby nebo distribuce rozmnoženiny či napodobeniny díla anebo poskytování služeb, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují,

d) odstranění následků zásahu do práva, zejména

1. stažením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2 z obchodování nebo jiného užití,

2. stažením z obchodování a zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

3. zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

4. zničením nebo odstraněním materiálů a nástrojů použitých výlučně nebo převážně k výrobě neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

e) poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, zejména

1. omluvou,

2. zadostiučiněním v penězích, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím; výši peněžitého zadostiučinění určí soud, který přihlédne zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo; tím není vyloučena dohoda o narovnání,

f) zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.

(2) Opatření podle odstavce 1 písm. d) musí být přiměřené závažnosti porušení práva a musí být přihlédnuto k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře.

(3) Autorovi, jehož návrhu bylo vyhověno, může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.

(4) Právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštních právních předpisů zůstává nedotčeno; místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši

odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem. Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.

§ 41

Udělí-li autor jiné osobě výhradní oprávnění k výkonu práva dílo užít, nebo je-li této osobě toto oprávnění nebo výkon majetkových práv k dílu svěřen ze zákona, má právo se domáhat nároků podle § 40 odst. 1 písm. b) až d) a odst. 3 a 4 pouze osoba, jejíž takto smluvně nebo zákonem nabyté výhradní oprávnění bylo ohroženo nebo porušeno; právo autora domáhat se ostatních nároků, jakož i v této souvislosti nároku podle § 40 odst. 3 zůstává nedotčeno.

§ 42

(1) Autor může požadovat od celních orgánů a orgánů vykonávajících státní statistickou službu informace o obsahu a rozsahu dovozu nebo přijetí zboží, které

a) je rozmnoženinou jeho díla nebo zvukovým, zvukově obrazovým nebo jiným záznamem takového díla,

b) má k pořízení takové rozmnoženiny sloužit jako nosič (nenahraný nosič),

c) je přístrojem k zhotovení zvukových, zvukově obrazových nebo jiných záznamů nebo tiskové rozmnoženiny, anebo

d) je zařízením, výrobkem nebo součástíkou podle § 43 odst. 2,

a nahlížet do celních a statistických dokumentů v rozsahu nezbytném k tomu, aby zjistil, zda dovoz nebo přijetí takového zboží k užití na území celé České republiky jsou oprávněné podle tohoto zákona, nebo aby zjistil údaje rozhodné pro uplatnění práv z tohoto zákona vyplývajících.

(2) Ustanovení odstavce 1 platí obdobně i při vývozu nebo při odeslání zboží.

(3) Informace podle odstavců 1 a 2 může požadovat také příslušný kolektivní správce, jakož i právnická osoba oprávněná hájit zájmy autorů, nebo osoby, kterým ze zákona přísluší oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu (§ 58) nebo ze smlouvy výhradní oprávnění.

(-)

§ 58

Zaměstnanecké dílo

(1) Není-li sjednáno jinak, zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem (zaměstnanecké dílo). Zaměstnavatel může právo výkonu podle tohoto odstavce postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, ledaže se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části.

(2) Smrtí nebo zánikem zaměstnavatele, který byl oprávněn vykonávat majetková práva k zaměstnaneckému dílu a který nemá právního nástupce, nabývá oprávnění k výkonu těchto práv autor.

(3) Nevykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu vůbec nebo je vykonává nedostatečně, má autor právo požadovat, aby mu zaměstnavatel za obvyklých podmínek udělil licenci, ledaže existuje na straně zaměstnavatele závažný důvod k jejímu odmítnutí.

(4) Autorova osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu zůstávají nedotčena. Vykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu, má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je sjednáno jinak.

(5) Není-li sjednáno jinak, má se za to, že autor udělil zaměstnavateli svolení k dokončení svého nehotového zaměstnaneckého díla pro případ, že jeho právní vztah k zaměstnavateli skončí dříve, než dílo dokončí, jakož i pro případ, že budou existovat důvodné obavy, že zaměstnanec dílo nedokončí řádně nebo včas v souladu s potřebami zaměstnavatele.

(6) Není-li sjednáno jinak, má autor zaměstnaneckého díla vůči zaměstnavateli právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže se mzda nebo jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu a významu takového díla pro dosažení takového zisku; toto ustanovení se nepoužije na díla uvedená v odstavci 7, ať jsou díly zaměstnaneckými, či se za ně považují, ledaže je sjednáno jinak.

(7) Počítačové programy a databáze, jakož i kartografická díla, která nejsou

kolektivními díly, se považují za zaměstnanecká díla i tehdy, byla-li autorem vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele. Ustanovení § 61 se na tato díla nevztahuje.

(8) Práva a povinnosti podle odstavců 1 až 6 zůstávají skončením právního vztahu podle odstavce 1, popřípadě podle odstavce 7 nedotčena.

(9) V případě agenturního zaměstnání se pro účely tohoto ustanovení za zaměstnavatele považuje zaměstnavatel, u kterého zaměstnanec agentury práce dočasně vykonává práci podle pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti, není-li mezi agenturou práce a takovým zaměstnavatelem dohodnuto jinak.

(10) Ustanovení odstavců 1 až 6 a odstavce 8 platí obdobně pro díla vytvořená ke splnění povinností vyplývajících ze vztahu mezi společností a autorem, který je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti anebo společníkem veřejné obchodní společnosti či komplementářem komanditní společnosti; obchodní společnost se v takovém případě považuje za zaměstnavatele. Předchozí věta se použije obdobně i u jiných právnických osob a autorů, kteří jsou jejich orgány či členy orgánů. Ustanovení § 61 se na díla vzniklá podle tohoto odstavce nevztahuje.

§ 59

Kolektivní dílo

(1) Kolektivním dílem je dílo, na jehož tvorbě se podílí více autorů, které je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby a uváděno na veřejnost pod jejím jménem, přičemž příspěvky zahrnuté do takového díla nejsou schopny samostatného užití.

(2) Kolektivní díla se považují za zaměstnanecká díla podle § 58 i tehdy, byla-li vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele. Ustanovení § 61 se na tato díla nevztahuje.

(3) Dílo audiovizuální a díla audiovizuálně užitá nejsou dílem kolektivním.

§ 60

Školní dílo

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez závažného důvodu,

mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

§ 61

Dílo vytvořené na objednávku a soutěžní dílo

(1) Je-li dílo autorem vytvořené na základě smlouvy o dílo (dílo vytvořené na objednávku), platí, že autor poskytl licenci k účelu vyplývajícímu ze smlouvy, není-li sjednáno jinak. K užití díla nad rámec takového účelu je objednatel oprávněn pouze na základě licenční smlouvy, nevyplývá-li z tohoto zákona jinak.

(2) Není-li sjednáno jinak, autor může dílo vytvořené na objednávku užít a poskytnout licenci jinému, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele.

(3) Ustanovení odstavců 1 a 2 platí obdobně pro dílo vytvořené autorem jako soutěžícím ve veřejné soutěži (soutěžní dílo).

(-)

§ 67

Umělecký výkon a výkonný umělec

(1) Umělecký výkon je výkon herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra, režiséra nebo jiné osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvořiny tradiční lidové kultury. Za umělecký výkon se považuje též výkon artisty, aniž jím provádí umělecké dílo.

(2) Výkonný umělec je fyzická osoba, která umělecký výkon vytvořila.

§ 68

Společný zástupce výkonných umělců

(1) Při nakládání s právy k výkonům vytvořeným společně při provedení téhož díla více výkonnými umělci, jako jsou

členové orchestru, sboru, tanečního souboru nebo jiného uměleckého tělesa, zastupuje tyto výkonné umělce jejich jménem a na jejich účet umělecký vedoucí tělesa jako společný zástupce. Umělecký vedoucí tělesa není společným zástupcem, určí-li většina členů uměleckého tělesa jako společného zástupce jinou osobu; k platnosti plné moci se vyžaduje písemná forma a podpis většiny členů uměleckého tělesa.

(2) Ustanovení odstavce 1 o společném zástupci neplatí pro výkonného umělce – sólistu, dirigenta a režiséra divadelního představení; tím není dotčeno právo těchto osob být společným zástupcem výkonných umělců.

§ 69

Obsah práva výkonného umělce

Právo výkonného umělce zahrnuje výlučná práva osobnostní (§ 70) a výlučná práva majetková (§ 71).

§ 70

Osobnostní práva výkonného umělce

(1) Výkonný umělec má právo rozhodnout o zveřejnění svého uměleckého výkonu.

(2) Sólista, vytváří-li výkon sám, a dirigent, sbormistr, divadelní režisér a sólista, vytváří-li výkon spolu s členy uměleckého tělesa, má právo rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho jméno uvedeno při zveřejnění a dalším užití jeho výkonu. Výkonným umělcům jako členům uměleckého tělesa přísluší právo podle předchozí věty pouze ve vztahu ke společnému jménu (společnému pseudonymu), pod kterým výkon společně vytvářejí; tím není vyloučena dohoda o uvedení jména podle předchozí věty.

(3) Výkonnému umělci však nepřisluší právo podle odstavce 2 v případech odůvodněných způsobem užití výkonu.

(4) Výkonný umělec má právo na ochranu před každým znetvořením, zkomolením nebo jinou změnou svého výkonu, která by byla na újmu jeho pověsti; výkonní umělci podle § 68 odst. 1 jsou povinni brát na sebe přiměřený vzájemný ohled.

§ 71

Majetková práva výkonného umělce

(1) Výkonný umělec má právo svůj umělecký výkon užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě a udělit jinému smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva; jiný může umělecký výkon užít bez udělení takového oprávnění

pouze v případech stanovených tímto zákonem.

(2) Právem umělecký výkon užít je

- a) právo na vysílání a jiné sdělování živého výkonu veřejnosti,
- b) právo na záznam živého výkonu,
- c) právo na rozmnožování zaznamenaného výkonu,
- d) právo na rozšiřování rozmnoženin zaznamenaného výkonu,
- e) právo na pronájem rozmnoženin zaznamenaného výkonu,
- f) právo na půjčování rozmnoženin zaznamenaného výkonu,
- g) právo na sdělování zaznamenaného výkonu veřejnosti.

(3) Výkonný umělec má právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním jeho zaznamenaného výkonu pro osobní potřebu obdobně podle § 25.

§ 72

Úplatná zákonná licence

(1) Do práva výkonného umělce nezasahuje, kdo užije umělecký výkon zaznamenaný na zvukový záznam vydaný k obchodním účelům vysíláním rozhlasem nebo televizí, přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání; výkonnému umělci však přísluší právo na odměnu za takové užití. Toto právo může výkonný umělec vykonávat pouze prostřednictvím příslušného kolektivního správce.

(2) Zvukovým záznamem vydaným k obchodním účelům se pro účely tohoto ustanovení rozumí zvukový záznam, jehož rozmnoženiny jsou rozšiřovány prodejem, nebo který je oprávněně veřejnosti sdělován podle § 18 odst. 2.

(3) Do práva výkonného umělce však zasahuje ten, kdo před užitím způsobem uvedeným v odstavci 1 neuzavře s příslušným kolektivním správcem smlouvu, kterou se stanoví výše odměny za takové užití a způsob jejího placení.

(4) Do práva výkonného umělce zasahuje i ten, komu příslušný kolektivní správce zakázal další užití výkonu způsobem uvedeným v odstavci 1, protože je vůči němu v prodlení se zaplacením odměny za takový způsob užití a tuto odměnu nezaplatí ani v dodatečné třicetidenní lhůtě za tím účelem mu kolektivním správcem poskytnuté. Neomezí-li kolektivní správce takový zákaz na kratší dobu, trvá zákaz až do doby, kdy bude závazek zaplatit odměnu splněn nebo jinak zanikne; dojde-li k porušení zákazu, neskončí však bez souhlasu kolektivního správce trvání zákazu

dříve, než budou vypořádány i nároky z takového porušení vzniklé.

§ 73

Trvání majetkových práv výkonného umělce
Majetková práva výkonného umělce trvají 50 let od vytvoření výkonu. Je-li však v této době zveřejněn záznam tohoto výkonu, zanikají práva výkonného umělce až za 50 let od takového zveřejnění.

(-)

§ 88

Vymezení pojmu

Databází je pro účely tohoto zákona soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření.

§ 88a

(1) Zvláštní práva k databázi (§ 90) přísluší pořizovateli databáze, pokud pořízení, ověření nebo předvedení obsahu databáze představuje kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad bez ohledu na to, zda databáze nebo její obsah jsou předmětem autorskoprávní nebo jiné ochrany.

(2) Každý nový kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad do databáze spočívající v doplnění, zkrácení či jiných úpravách má za následek nový běh trvání práva podle § 93.

§ 89

Pořizovatel databáze

Pořizovatel databáze je fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba.

§ 90

Obsah zvláštního práva pořizovatele databáze

(1) Pořizovatel databáze má právo na vytěžování nebo na zužitkování celého obsahu databáze nebo její kvalitativně nebo kvantitativně podstatné části a právo udělit jinému oprávnění k výkonu tohoto práva.

(2) Vytěžováním podle odstavce 1 se rozumí trvalý nebo dočasný přepis celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoli prostředky nebo jakýmkoli způsobem.

(3) Zužitkováním podle odstavce 1 se rozumí jakýkoli způsob zpřístupnění veřejnosti celého obsahu databáze nebo

jeho podstatné části rozšiřováním rozmnoženin, pronájem, spojením on-line nebo jinými způsoby přenosu.

(4) Půjčování originálu nebo rozmnoženiny (§ 16) databáze není vytěžování podle odstavce 2 ani zužitkování podle odstavce 3.

(5) Opakované a systematické vytěžování nebo zužitkování nepodstatných částí obsahu databáze a jiné jednání, které není běžné, přiměřené a je na újmu oprávněným zájmům pořizovatele databáze, není dovoleno.

(6) Právo pořizovatele databáze je převoditelné.

§ 91

Omezení zvláštního práva pořizovatele databáze

Do práva pořizovatele databáze, která byla zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatné části obsahu databáze nebo její části, a to k jakémukoli účelu, za podmínky, že tento uživatel databázi užívá běžně a přiměřeně, nikoli systematicky či opakovaně, a bez újmy oprávněných zájmů pořizovatele databáze, a že nezpůsobuje újmu autorovi ani nositeli práv souvisejících s právem autorským k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.

§ 92

Bezúplatné zákonné licence

Do práva pořizovatele jím zpřístupněné databáze též nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává podstatnou část obsahu databáze

a) pro svou osobní potřebu; ustanovení § 30 odst. 3 zůstává nedotčeno,

b) pro účely vědecké nebo vyučovací, uvede-li pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem, a

c) pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

§ 93

Trvání zvláštního práva pořizovatele k databázi

Zvláštní právo pořizovatele databáze trvá 15 let od pořízení databáze. Je-li však v této době databáze zpřístupněna, zaniká zvláštní právo pořizovatele databáze za 15 let od prvního takového zpřístupnění.

(-)

§ 107

Ustanovení závěrečná

(1) Ustanovení tohoto zákona se vztahují na díla autorů a umělecké výkony výkonných umělců, kteří jsou státními občany České republiky, ať byly vytvořeny nebo zveřejněny kdekoli.

(2) Na díla a umělecké výkony cizích státních příslušníků a osob bez státní příslušnosti vztahují se ustanovení tohoto zákona podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů České republiky, a není-li jich, je-li zaručena vzájemnost.

(3) Není-li splněna žádná z podmínek uvedených v odstavci 2, vztahuje se tento zákon na díla autorů a výkony výkonných umělců, kteří nejsou státními občany České republiky, byla-li poprvé v České republice zveřejněna, anebo má-li zde autor či výkonný umělec bydliště.

(4) Trvání práva u děl cizích státních příslušníků nemůže být delší než ve státu původu díla.

(5) Ustanovení tohoto zákona se vztahují na zvukové záznamy výrobců zvukových záznamů, kteří mají na území České republiky bydliště nebo sídlo; na zvukové záznamy zahraničních výrobců zvukových záznamů se vztahují za přiměřeného použití ustanovení odstavců 2 a 3.

(6) Na zvukově obrazové záznamy, rozhlasové a televizní vysílání, zveřejněná volná díla podle § 28 odst. 2, díla vydaná nakladatelem podle § 87 a databáze podle § 88 platí ustanovení odstavce 5 obdobně.

ETNOLOGICKÉ PŘÍRUČKY 3

Vybrané právní otázky etnologického výzkumu

Doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.
JUDr. et Bc. Jaromír Šavelka
Mgr. Michal Koščík, PhD.
JUDr. Matěj Myška

Vydala Masarykova univerzita v roce 2013
Vydání první, 2013
Technická spolupráce PhDr. Roman Doušek, Ph.D.

ISBN 978-80-210-6380-8